

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

INNEHÅLL:

Esselde, Om förslaget till vigselformulär III—IV.

A. D., Ej på andras vingar. Poem.

Gertrud Adelborg, De svenska allmogeflickorna och utvandringen till Danmark.

Anna A., Ett historiskt fynd.

L. D—n, En återblick på 1892 års bokkatalog.

M. C., Från 1893 års riksdag.

Den svenska kvinnans deltagande i världsutställningen i Chicago.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsberättelse.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2:50.
                  { För icke medlemmar   » 4:00.

Tandläkare.

G. G:son Hård af Segerstad.

Alma Hård af Segerstad,

Rådfrågningstid 1—2.

f. Björklund.
Rådfrågningstid 1—2.

Plombering och artificiella tänder.

Allm. Tel. 8646. Drottninggatan 19, 2 tr. Stockholm.

För våren!

Bomullsklädningsstyger,
Perkaler, Satiner, Bomulls- & Ylle-Mussliner

samt

Plysch-Batister,

i nya moderna mönster och i största urval, nu inkomna i

K. M. LUNDBERGS Bosättningsmagasin,
7 Storkyrkobrinken 7.

Order från landsorten utföras noggrant och levereras franco vid närmaste jernvägs- eller ångbåtsstation, om beloppet uppgår till minst 25 kronor, med undantag för sängar, sängkläder och mera skrymmande gods. Prover sändas fritt!

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar
Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Wimans Spisar

för ved och torf.

Vedslöseri omöjligt. Ugnarne icke belagda med någon lera, steka och grädda utomordentligt jemnt, väl och fort. Inga »brännplåtar» att förnya. De yppersta intyg från hela landet. Kunna ses i verksamhet och provas å

Ingeniör E. A. WIMANS Utställning och Försäljning,

17 Fredsgatan 17, Stockholm.

JOHN HOLMBLOM,

Modeaffär för Damkappor,

Stockholm,

12 Kungsträdgårdsgatan 12,

rekommenderar sitt stora och rikhaltiga lager af alla

Nouveautéer för säsongen.

Särskildt får rekommendera mitt stora lager af

Pelsverk för Pelskappor

med därtill passande öfvertyger.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning (Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Blindföreningens Försäljningsbod

19 Jacobsgatan 19

STOCKHOLM

tillhandahåller allmänheten till låga priser af blinda förfärdigade arbeten såsom: korgar, borstar, enklare möbler, listskor och listmattor, stickade, knutna och lagda arbeten m. m.

Denna nya affär är af »Föreningen för blindas väl» grundad för att skaffa afsättning för fattiga blindas arbeten, och anhåller föreningen om allmänhetens välvilliga uppmuntran.

OBS.!

**Stort lager af
Barnkläder för alla åldrar,**

till och med 16 år.

Goda tyger! Nya, smakfulla modeller! Billiga priser! Allm. Telefon 68 40.

2 Stora Vattugatan 2,

hörnhuset vid Brunkebergstorg.

10 Bazaren å Norrbro 10:

H. NYSTRÖM.

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två* och *tre* tr. upp

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger

Kulörta och Svarta Sidentyger

Bomulls-Tvättklädningstyger

Schalar och Resfaltar m. m.

Observera!

Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af provver och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Om förslaget till vigselformulär.

III.

Försöker man att analysera det första protestantiska, af Olaus Petri författade vigselformuläret, så finna vi där några synnerligen karakteristiska drag: först den frihet, hvar med de åberopade bibeltexterna behandlas, sedan den kraft och innerlighet, som utmärker skildringen af makarnes förhållande inbördes.

Så talar Olaus mindre till mannen om hans af bibeln honom gifna makt öfver hustrun, än han varnar för missbruket af denna makt och den allt för vanliga benägenheten att bruka den i själfviskt sinne.

Han upptager väl det gamla bibliska uttrycket: »mannen skall älska sin hustru såsom sitt eget kött», men han omskrifver det på ett sätt, som visar, att han därmed menar *sitt eget lif*. Men icke nog härmed, han förbigår helt hållet det för nutidens människor så krassa och motbjudande ordet: »och de tu skola varda ett kött». *Den* enhet och samhörighet han påyrkar mellan äkta makar är af helt annan art.

Så framhåller han med stor kraft för mannen hustruns likställighet med honom inför Gud, och bjuder honom att så skicka sig mot henne, såsom den där lika arfvedel skall hafva med honom i Guds rike. Han skall hafva henne kär såsom Kristus hade sin församling kär, för hvilken han gick i döden. Han antar naturligtvis den gamla satsen, att mannen är begåfvad med större förnuft och starkare natur än hustrun, men han ser däri främst en plikt för honom att värna och beskärma henne, skona hennes svaghet och gifva

henne den ära henne tillhör. Och eftersom kvinnan är honom skapad till hjälp, så skall han tacka Gud för sådan hjälp, älska henne och böja hennes sinne till den Herre, som gifvit henne åt honom.

»Summa summarum», *a* och *o* af äktenskapet är för Olaus *kärleken*, denna tänkt »å ömse sidor» såsom den högsta möjliga hängifvenhet. Så heter det, att man och hustru skola å båda sidor älska hvarandra så, att de ingen människa hafva kärare än hvarandra inbördes. Denna deras kärlek skall, så väl hos hustrun som hos mannen, öfvergå den, som de ägna sina föräldrar.

Samma starka tonvikt på ömsesidigheten af förhållandet beteckna slutorden, där det heter: att det ligger dem stor makt uppå »på båda sidor» att bedja Gud om en maka, med hvilken de kunna lefva i sänja, kärlek och gudsfruktan, m. m.

Dessa betingelser, satta i bredd med förklaringen att förbindelsen måste begynna i Guds sinne och icke i lösaktighet eller efter människomening, utgöra enligt Olaus Petri villkoren för att lycka och salighet skola å ömse sidor tillskyndas makarne i deras äktenskap.

Såsom redan nämnts, äro vigselformulären i 16- och 1700-talens kyrkohandböcker i det närmaste lika med Olaus Petrii.

Äfven böneformuläret, som alternativt föregår 1614 års vigselakt, är anmärkningsvärdt. Det har många vackra ord om kärlek och förtroende makarna emellan, blandade med de stränga gammaltestamentliga tillsägelserna. Så ställes bland orsakerna till äktenskapets stiftande främst den, att makarna skola »göra den ena den andra troget bistånd i allt det, som hör till det timliga och eviga lifvet».

Vidare säges visserligen, att mannen blifvit satt till hufvud för kvinnan för att efter sin förmåga henne »förnufteligen regera», men också för att »undervisa, trösta och beskydda» henne; och »öfver allt detta» skall han älska henne som sitt eget lif, »icke vara bitter emot henne, utan bo hos henne med förnuft» och gifva henne sin ära »såsom ock medarfvinge till lifsens nåd...».

Hustrun anbefalles att vara sin äkta man hörsam såsom sin herre, dock med det viktiga tillägget »i allt det som kristligt och ärligt är». Hon skall också vara sin man »behjälplig,

gifva goda råd och anslag uti alla kristliga och loffiga förhåfvanden» m. m.

* * *

Så långt våra utdrag ur böneformuläret. *)

Väl uttalar dess förf. sig icke med så djup innerlighet om kärleksförhållandet mellan makarne som Olaus Petri, men han framställer det dock såsom ett mycket viktigt moment i äktenskapet. Såsom vi sett aktar han icke heller för rof att vid hustruns lydnadsplikt mot mannen fästa ganska väsentliga villkor, hvilka förutsätta, att det kan finnas tillfällen, då hon *icke* bör lyda. Dessutom ger han åt hustrun plikter och rättigheter såsom rådgifvare och hjälpare, hvilket lyfter henne från den passivt lydande ställning, som gamla testamentet och epistlarnes förf. ålägga henne, till den af en verksam och förtrolig medarbetare.

Men det gamla böneformuläret har ännu en särskild egendomlighet, som här bör bemärkas. Hustrun skall, heter det nämligen, icke regera öfver sin man, »utan vara stilla, ty *efter fallet* sade Gud till Eva, och i hennes person till alla kvinnor: din vilja skall vara din man undergifven, och han skall vara din herre».

Det lilla tillägget »*efter fallet*» är en dyrbar och välbehöflig erinran, som kastar nytt ljus öfver de motbudande orden, öfver hvilka de flesta kvinnor låta blicken glida hän med en inre protest, utan att vidare granska deras innebörd.

Hustruns förnedring till en viljelös varelse, ställd under mannens lydno, tillhör således icke äktenskapets ursprungliga väsende, utan ålades Eva som en straffdom »*efter fallet*».

*) Vi kunna ej afhålla oss att här meddela äfven en del af den andra alternativa bönen af 1614 i all dess trohjärtade innerlighet. »O Gudh som man och qvinna haffuer foghat til samman och haffuer gifuit them en sådana welsignelse at hwarken Adams synd eller Noe flood kunde henne förtaga, Såå see nu milleligha til thesse thina tienerinne, som giffs i mandens wold och begiärar wara aff tich beskärmat. Giff nådena at han måå upfyllas medh kerleck och fredh; och wara troghen och kysk, och gifua sich i echteskap efter Christi sinne: och at hon måå j sitt liffuerne epterfölia heligha qvinnor, at hon måå wara kärkommen som Rachel sinom manne, forstondig som Rebecca, lifua lenge och wara troghen som Sara o. s. v.

Detta är ju dock, något helt annat! tänker man, och drager en befrielsens suck.

Man skall anmärka emot oss att Paulus och Petrus upprepa dessa förnedringens ord, så snart äktenskapet kommer på tal.*) Men vi hafva rätt att vädja från dem till deras och allas vår herre och mästare. I sitt enda yttrande om äktenskapet, enligt Matthei berättelse, upprepar Jesus, efter genesis de förklaringar, som beledsagade äktenskapets stiftande; men däremot säger han icke ett ord om att »hustruns vilja skall vara mannens undergifven» eller att »hon skall kalla honom hërre».

Hvarför?

Helt visst därför att Jesus visste sig vara kommen för att fullborda lagen och återgifva viljan dess ursprungliga frihet.

Hela Jesu uttalande om äktenskapet innebar ett försvar för kvinnan, ett likställande af hustrun med mannen, så väl i skuld som ansvar. Och det borde ju då vara tydligt, att han ej kunde upptaga såsom tillhörande äktenskapets väsen den straffdom, som drabbat hustrun ensam.

För att öfvertyga oss härom, kunna vi jämföra det härmed analoga förhållandet, då, enligt Johannes berättelse, äktenskapsbryterskan, dömd att stenas, fördes inför Jesus, hvilken, sedan han nödgat hennes anklagare att erkänna sig icke vara bättre än hon, aflyfte straffdomen från den skyldiga och gaf åt hennes frigjorda vilja den första impulsen till bättring: »gå och synda icke härefter»!

På dessa grunder drista vi, i all ödmjukhet och utan något förmätet försök till teologisk bevisning, uttala såsom vår fasta öfvertygelse, *att tillämpandet af den gammaljudiska straffdomen öfver hustrun på det kristliga äktenskapet, är stridande mot Jesu anda.*

Och likväl sker det än i dag öfver nästan hela den kristna världen. Blott ett enda undantag från denna barbariska regel lärer kunna uppvisas, och detta undantag — vi säga det med stolthet — utgöres af Sverige: sedan år 1811, då vårt nu gällande vigselformulär stadsfästades, har

*) Säkert finner detta sin förklaring i österländingens urgamla låga uppfattning af kvinnan, hvilken dock icke borde fortplantas på vesterländingen ända in i våra tider.

nämligen ingen svensk kvinna ingått i det heliga äktenskapet under villkor att uppgifva sin fria vilja och kalla sin man herre. Vi älska tro, att hon icke heller hädanefter skall behöfva göra det.

IV.

Handbokskomiténs föreliggande förslag till nytt vigselformulär skiljer sig i väsentliga delar från så väl våra äldsta, protestantiska vigselritual som från det nu gällande. Grundskilnaden torde ligga däri, att ändringsförslaget betonar nästan uteslutande *de religiösa krafven*, hvaremot det första protestantiska formuläret så väl som det af 1811, ställer i bredd med dem, såsom lika viktiga för ett sannt äktenskap, *det personliga kärleks- och samhörighetskrafvet* samt *pliktförhållandet makarne emellan*.

Väl nämner ändringsförslaget i sina inledningsord »*obrottslig trohet och inbördes kärlek*» såsom den första förutsättningen för äktenskapet; men det utvecklar icke denna grundidé och drager däraf inga slutsatser rörande makarnes inre, personliga förhållanden. Ändringsförslagets författare framställer icke, såsom Olaus Petri, kärleken såsom den lefvande principen i äktenskapet, det öfver allt viktiga »*summa summarum*» af allt öfrigt, som tillhör äktenskaplig plikt och rätt.

Kärleken är i komitéförslaget en förutsättning, en utgångspunkt, som visserligen är af stort värde men likväl kan af författaren af färdas med blott fyra ord. Troheten är till och med ställd framom kärleken — lagen framför evangelium! Och likväl frågar man sig — är ej kärleken villkoret för troheten, medlet att göra troheten möjlig och lätt, ja, att göra otroheten omöjlig?

Men vi följa vidare komitéförslaget. Under förutsättning af obrottslig trohet och inbördes kärlek, blir uppgiften för makarne att »alltmör söka uppbygga sitt hem till en Herrans boning, där han varder känd och ärad och där medlemmar uppfostras för hans himmelska rike».

Sedan komma de välkända orden »för den skull ligger det vikt uppå att bedja m. m.» Här kvarstår således den gamla ovissheten om hvilken af makarne, som åsyftas med den onämnda bedjaren, en ovisshet, som så lätt kunnat skingras med det vackra tillägg Olaus så ofta använde: »å båda sidor». Men här talas i de sedvanliga allmänliga ordalagen om vikten af att bedja Gud om en sådan maka, och

fortsättes sedan, »som lefver i Jesu Kristi tro och med ett hjärta, helgadt af hans ande, vill redligt vandra på Guds budords väg».

Allt hvad i vårt nu gällande ritual säges om mannens och hustruns ömsesidiga plikter samt huru de skola föreläsa hvarandra i gudsfruktan m. m. är här borttaget. Äfven afslutningen är så till vida förändrad, att då det i vårt nu varande formulär varder oss sagdt, att äktenskapet främjar den *högsta lyckalighet på jorden*, där talar komitéförslaget om »*förljufvandet af lifvets mödor och mildrandet af dess lidande*», hvarefter tilläggas de vackra orden: »*där varder dem och gifvet att kunna befördra hvarandras eviga väl.*»

Ändringsförslaget förutsätter, som vi se, att brudparet, öfver hvilket dessa allvarliga och högstämda ord skulle uttalas, redan äro varmt troende, att icke säga fullt utvecklade kristna. Då veta vi likväl, att de allra flesta brudpar äro så unga, att de i bästa fall ännu stå kvar i sin fromma, men otänkande eller grunda barndomstro. Ej sällan hafva de — isynnerhet männen — redan påverkade af tidsanden, indragits i tvivel och andlig kamp, som väl framdeles kan leda till seger, men skulle göra det omöjligt för kontrahenterna att mottaga sådana höga religiösa uppgifter, som det ifrågavarande förslaget vill förelägga dem. Nutidens ungdom är för ärlig eller har för mycket mod att afgifva löften utan mening eller tro, så som ej sällan skett i förflutna tider. Och för kyrkan blir det till skada och icke till gagn att mottaga sådana löften.

Då nu icke äktenskapet, hvarken på apostlarnes tid, ej heller enligt vår protestantiska bekännelse, betraktas såsom någon trosakt i egentlig mening, utan apostlarne tilläto äktenskap t. o. m. mellan hedning och kristen, räknande på att den ena kunde småningom vinna den andra, torde ett sådant vigselformulär, som är hållet i allmän religiös anda, just såsom vårt nu gällande, vara både tillåtet och riktigt.

En annan anmärkning kan göras vid borttagandet ur förslaget af Pauli ord: »Mannen skall älska och ära sin hustru».

Möjligen har förf:n velat förbehålla all äran åt Gud, men i så fall kunde väl det snarlika men enklare uttrycket hos Petrus, »Mannen skall hedra sin hustru», saklöst kunnat tagas med.

Helst när man efter vigseln återfinner i slutorden den gamla judiska straffdomen öfver hustrun, anförd efter Paulus, så hade det andra apostoliska budet: »Mannen skall älska och ära (eller hedra) sin hustru, väl behöfts till motvikt, och kunnat förekomma misstanken att förslaget vill nedsätta kvinnans människovärde.

Det är sannt, vi måste med glädje erkänna, att förf:n af ändringsförslaget icke intagit straffdomens oevangeliska ord under formen af makarnas aflagda löfte, utan först i afslutningen af akten. Där heter det: »Så hören hvad *Guds ord* säger därom» i st. f. vårt nuvarande»... så lärer oss *vår frälsare*» etc.

Men att nödga brudparet att afhöra dessa ord, antingen med en inre protest, eller i kraft af den slentrian, som dödat så mångt trons hjärtblad i ungdomliga bröst, — hvad vore därmed vunnet!

För vår del äro vi öfvertygade, att första följden af ett obligatoriskt vigselformulär, sådant som det föreslagna, skulle blifva *påbudet om obligatoriskt civiläktenskap*. Det går nog därhän ändå och behöfver ej innebära någon olycka, om det sker i lugn och under godvilligt tillmötesgående. Men om lagen skulle framtingas genom ett missgrepp af kyrkan och under formen af en fiendtlighet mot henne, så vore det i sanning illa och skulle kunna göra klyftan mellan vår kyrka och vårt folk ännu större och mera hotande än den redan är.

* * *

På grund af de anmärkningar vi gjort mot det föreslagna vigselformuläret, och styrkta af ett uttalande af en af våra mest ansedda högre präster, biskop Martin Johansson, som sagt att det föreslagna vigselformuläret behöfver omarbetas för att det må erhålla vederbörlig enkelhet m. m., drista vi å vår sida uttala den önskan att det *icke* måtte blifva af kyrkomötet antaget.

Väl kunna vi förstå, att det kan finnas mången rätttrogen medlem af vår kyrka, som önskar ett mera rent religiöst vigselritual än vårt af 1811, när det kan fås i en enkel och hjärtevinnande form; men i så fall vilja vi föreslå, att det af 1811 måtte oförändradt eller med några smärre omskrifningar få bibehållas och brukas, efter brudparets val, alternativt med det nya.

Handbokskomitén har i förslagen till nya anordningar vid gudstjänsten — och som det synes oss med rätta — ställt så många alternativ till prästernas fria val, att det ej gärna bör nekas att erbjuda församlingen, särskildt här brudparen, samma frihet.

Till slut några ord för att förekomma allt missförstånd af vår afsikt.

Då Paulus ger viljan fri från så många gamla bindande stadgar i afseende på männen, tro vi det väl borde vara oss protestanter tillåtet att tillämpa samma kristliga frihetslag äfven för den gifta kvinnans räkning. Men vi hafva naturligtvis ej härmed tänkt oss, att en sådan frigörelse skulle leda till ett kallt oberoende man och hustru emellan. Tvärtom tro vi, att just det frivilliga, ömsesidiga beroendet då först kunde göra sig gällande; att sammansmältningen af två fria viljor till *en* då blefve regel i stället som nu undantag.

För öfrigt har ju den frigjorda viljan rätt äfven öfver sig själf. »Allt är oss tillåtet, men allt är oss ej nyttigt». Sådant kan äktenskapet vara, att hustrun med glädje tager mannen till sin herre; sådant ock, att endera parten tvingas att binda sin vilja under den andras för att ej komma olycka åstad; men det är då »för människornas onskas skull.» Slutligen kan, Gud ske lof! äktenskapet också så *vara* och torde, med ömsesidig god och fri vilja, allt mera så *blifva*, att det vore dåraktigt, ja omöjligt, att utbyta ett innerligt förtroligt kärleksförhållande mot envælde och ofrihet.

Här om någonsin gäller vårt valspråk: *Det är endast den sanna friheten, som räddar oss från den falska.*

Esselde.

“Ej på andras vingar.”

*Trängtansfull jag till templet ställde
Tröttnande stegen, lyssna jag ville
Till mognad kristen, bäras af talet
Bort till Guds rikets heliga gårdar.*

*Vemodsfull jag ur templet vände
Åter till vimlet. Sjukt var mitt hjärta.
Med tårar fann jag: himlarnes höjder
Hinner man ej på andras vingar.*

A. D.

De svenska allmogeflickorna och utvandringen till Danmark.

I Dagnys 1:a och 2:a häfte för år 1890 förekommer en redogörelse för svenska allmogeflickors utvandring till Danmark, hvori påpekas såsom en väsentlig orsak till densamma de ytterst torftiga och knappa förhållanden i hvilka allmogen lefver i södra Småland och norra Blekinge, de orter hvarifrån utvandringen mest äger rum, i följd hvaraf det är nästan omöjligt för befolkningen att åtminstone för närvarande vinna uppehälle i hemorten. Vidare framhåller artikeln det dåliga inflytande i sedligt afseende, som denna massutvandring till Danmark af svenskt tjänstefolk, med ändamål att under sommar-månaderna söka arbete i ladugårdarna eller å hvitbetsfälten, i allmänhet utöfvar på den svenska allmogeflickan, och slutligen påpekas såsom en af de största farorna de dåliga »*unautoriserede fæstetekontorerne* — kommissionskontoren i Köpenhamn, — hvarest ofta bedrifvits en formlig handel af den mest upprörande art med våra oerfarna landsmaninnor.

På uppdrag af en af Fredrika-Bremer-Förbundet tillsatt komité och med anslag delvis af Patriotiska sällskapet företog jag hösten 1889 en resa i södra Sverige och Danmark för att insamla uppgifter angående den danska utvandringen, och det var i den ofvannämnda artikeln resans resultat framlades.

Mer än tre år hafva sedan dess förflutit, och en redogörelse för de förändringar, som därunder ägt rum med afseende på denna utvandring torde ej sakna sitt intresse. Jag tillåter mig dock att förutskicka några meddelanden om huru myndigheterna i de län, hvarifrån utvandringen förnämligast försiggår, betrakta denna sak, då dessa bäst böra kunna bedöma densammas verkningar.

I konungens befallningshafvandes i *Blekinge län* senaste femårsberättelse (1886—1890) skrives: »Samtliga dessa utflyttningar medföra för landet högst fördärliga verkningar, i det att en väsentlig del af landets bästa arbetskraft gått förlorad och mycket penningar utdragits ur riket. Hvad särskildt beträffar utflyttningarna till Danmark och Tyskland, hafva dessa det onda med sig, att de utflyttande, hvilka sällan återvända med samlade arbetsförtjänster, tillgodogöra utlandet sina bästa arbetskrafter och återkomma merendels med en af arbete utsliten kropp eller hemsändas ofta alldeles utarmade och många af kvinnorna med flere eller färre uti utlandet förvärfvade oäkta barn, nästan alla då kommande fattigförsörjningarna till last.»

I femårsberättelsen för *Kristianstads län* (1886—1890) skrives att »utvandrarna ofta återkomma till hemlandet i nödställd belägenhet,

icke sällan hemsända af utländsk myndighet» och vidare meddelas, att under åren 1886—1890 antalet från Danmark till länet hemsända kvinnor var 118 och antalet barn 93.

I *Malmöhus' län* (1886—1890) femårsberättelse läses, att »fortfarande gäller detsamma som konungens befallningshafvande i tidigare femårsberättelser anmärkt, nemligen att vistelsen i det främmande landet sällan befinnes hafva ländt till båtнад. De återvändande äro ofta stadda i nödställd belägenhet.» Konungens befallningshafvande hade under femårsperioden lämnat understöd åt 1,334 från Danmark hemvändande svenska undersåtare. (Man har i denna uppgift icke skiljt på män och kvinnor).

Senaste femårsberättelsen för *Kronobergs län* innehåller obetydligt i denna sak utöfver de siffror angående utvandringens minskning, hvilka återfinnas på annat ställe i denna redogörelse, men dess femårsberättelse för åren 1876—1880 innehåller bland annat, att af de 1,272 kvinnor, som under 5-årsperioden utvandrat till Danmark endast 455 återkommit och att af dessa ej mindre än 56 genast efter hemkomsten fallit fattigvården till last, samt 142 varit antingen sinnessjuka, åtföljda af oäkta barn, dömda för groft brott eller beryktade för osedlig lefnad.

Lika bedröfliga äro de uppgifter Danmark lämnat angående de svenska allmogeflickorna. Alla kvinnor, som i Danmark dömas till straffarbete (alltså för gröfre förbrytelser) öfverlämnas till straffängelset Kristianshavn invid Köpenhamn, under det de kvinnor, som dömts till kortare fängelsestraff, aftjäna detsamma i fängelserna rundt om i landsorten. Vid Kristianshavns fängelse voro under åren 1883—1892 intagna 1,112 kvinnor och af dessa voro 101 = 9,10 % svenskor. Under samma tidrymd dömdes i Danmark för barnamord och liknande förbrytelser 188 kvinnor och af dessa voro 37 = 19 % svenskor.

Vidare lämnas från samma fängelse den uppgiften, att under åren 1866—1892 dömdes i Danmark 24 kvinnor att mista lifvet. Af dessa voro 7 = 29 % svenskor, alla dömda för barnamord*).

Här må ock nämnas att under polisens i Köpenhamn tillsyn såsom misstänkta för osedlighet voro

1889:	866 kvinnor,	däraf	122 = 14 %	svenskor.
1890:	834	»	» 89 = 10 %	»
1891:	869	»	» 92 = 10 %	»

Dessa siffror äro tillräckligt värtaliga, de torde tillfyllest visa det berättigade uti att söka stäfja en utvandring som för våra landsmaninnor medför så olycksbringande följder.

* * *

*) Ingen af dessa dödsdomar gick i verkställighet.

De åtgärder, som af den af Fredrika-Bremer-Förbundet tillsatta komitén för utredande af de till Danmark utvandrande allmogeffickornas ställning och arbetsförhållanden vidtogos, åsyftade, sedan uppgifter från södra Sverige och Danmark inhemtats, hufvudsakligen att fästa uppmärksamheten på de faror, som voro förbundna med utvandringen, att varna för de omtalade fästekontoren samt att hänvisa till ett verkligt pålitligt kommissionskontor.

Komitén lät därför våren 1890 trycka och till prästerskapet i södra Sverige utdela ett slags adresskort. Dessa kort varnade för de dåliga fästekontoren och hänvisade till det af Dansk Kvindesamfund i Köpenhamn stiftade och af myndigheterna godkända kommissionskontoret för tjänstsökande kvinnor, adress Studiestræde 1. Kortet utdelades i ett betydande antal genom prästerskapet till utvandrande tjänstflickor.

Dessutom ombestyrde komitén författandet och utgifvandet af små folkskrifter, hvilka i ett antal af 12,000 exemplar utdelades dels genom prästerskapet och dels genom välvilliga skollärares försorg. Dessa småskrifter innehålla skildringar ur det verkliga lifvet och äro till framställningssättet lämpade efter allmogens uppfattningsförmåga; de hafva äfven, som det tyckes, blifvit mottagna och lästa med begärlighet och intresse.

Äfven i Danmark har med berömvärdt nit arbetats för saken. Redan under flera år hade för frågan intresserade män genom motioner sökt vinna riksdagens bifall till en lag, som skulle förhindra de »uautoriserede» fästekontorens verksamhet, men förgäfves. År 1891 framlades ånyo förslag i denna riktning, denna gång af danska regeringen, och blef då af riksdagen antaget. Vid frågans behandling begagnades de af F. B. F. samlade uppgifter såsom bevisningsmaterial.

Den nya lagen bestämmer bland annat, att kommissionärsskap icke må utöfvas i sammanhang med idkande af utskänkningsrörelse, och att i större städer kommissionskontor för både män och kvinnor icke må inrymmas i samma ägendom. Lagen bestämmer vidare straff: böter eller i vissa fall fängelse för den som »fordrar eller mottager betalning utöfver taxan eller mot bättre vetande lämna oriktiga uppgifter, eller narrar och förleder folk att lämna sin tjänst, eller »fäster» *) minderåriga utan målsmans samtycke» m. m.

Naturligtvis är det ännu för tidigt att kunna iakttaga verk-

*) i hufvudsak motsvarande vårt »städja».

ningarna af denna lagstiftningsåtgärd, men det är att hoppas, att den skall minska farorna för de svenska tjänstflickorna i Danmark.

Verkningarna af arbetet i dess helhet hafva emellertid redan börjat visa sig, och den ena underrättelsen efter den andra har ingått, tydande på förändrade förhållanden med afseende på svenskt arbetsfolks utflyttning till grannlandet.

Då dessa underrättelser tycktes utvisa en minskning af den svenska utvandringen, var det af vikt att erfara, om utvandringen verkligen aftagit eller om densamma måhända fortsattes fastän med undvikande af de förr så illa kända kommissionskontoren; att få veta, hvilka orsakerna kunde antagas vara till denna minskning, i händelse en sådan verkligen förefunnes; och sist men ej minst att erhålla upplysning om huru det blifvit möjligt för den del af befolkningen, som förr utvandrade, att nu i hemlandet vinna sitt uppehälle.

För ernående af kännedom i ofvanstående viktiga punkter infordrades uppgifter från Danmark och södra Sverige. Så väl konungens befallningshafvande i länen, prästerskapet och de bibelkvinnor, hvilka arbetat i Danmark, som ock poliskontor och fängelser i Köpenhamn samt slutligen enskilda personer hafva välvilligt lämnat de erforderliga uppgifterna. I det följande skall jag söka sammanföra de upplysningar, som erhållits, då dessa torde lämna förklaring till den förändring till det bättre, som med afseende å utvandringen ägt rum.

* * *

Att antalet tjänstsökande, som vändt sig till kommissionskontoren i Köpenhamn, aftagit, framgår af följande meddelande från Dansk Kvindesamfunds autoriserede fæstekontor.

»Jeg kan da derhos meddele dem, at det sidste Aar omtrent ingen svenske Piger har været her, og at det ikke blot er saa her til Kontoret, men at det er saaledes paa alle Fæstekontorerne, at Tilstrømningen er aftaget mere og mere, og det sidste Aar helt. For Landmændene er Savnet meget stort, da de ved Mai og November altid tidligere var sikker paa at kunne faa en Del Meieri- og Roepiger af de svenske, som ved de 2 Skiftedage især kom hertil, men nu er der ingen at faa. Her fra Kontoret bliver jo nok i Aarets Løb bortfæstet en Del svenske Piger, men det er saadane Piger, som tidligere har haft Tjeneste i Danmark.»

Att utvandringen äfven till den danska landsbygden minskats framgår genom följande uttalande af bibelkvinnan Margaretha Jonsson, som under flera somrar rest omkring på de danska ägdomarna, där svenskt arbetsfolk förekommit. Hon skrifer:

»Att utvandringen aftagit är nog sanning, ty sockerfabrikerna

på Laaland hade af brist på svenska flickor införskrifvit ett 30-tal ryska pigor sista sommaren.»

Att äfven tyska flickor börjat arbeta i Danmark framgår af en notis i Nationaltidende, hvari nyligen meddelats, att från Ostpreussen ankommit 400 flickor för att i sommar arbeta på de danska hvitbetsfälten. Dessa flickor stå under uppsikt af en äldre gift »Økonom», som följt med från deras hemort. Det är ock att hoppas, att flickorna genom denna anordning komma under bättre skydd, än hvad förhållandet varit med de svenska arbeterskorna.

Vid de förfrågningar, som gjorts hos en del församlingar i södra Sverige, har från de flesta af dem kunnat svaras, att utvandringen aftagit. Så skrives från en församling, att utvandringen af allmogeflickor därifrån till Danmark nästan alldeles upphört, från en annan församling, att utvandringen till Danmark betydligt aftagit o. s. v.

Att utvandringen minskats torde man sålunda kunna anse som ett faktum; detsamma visa äfven nedanstående siffror, ehuru de på samma gång vitna om, att utvandringen likväl fortgår i ganska betydlig skala.

Antalet af de »opholdsbøger»*), som från poliskontoret i Köpenhamn utlämnats till svenska tjänstflickor under de senare åren, har nämligen varit

år 1889.....	394 st.
» 1890.....	307 »
» 1891.....	313 »
» 1892.....	287 »

Bevis af samma art gifva ock följande af statistiska byrån lämnade uppgifter angående utflyttningen till Danmark från Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Kalmar län af ogifta kvinnor öfver 15 år under tiden 1885—1891.**)

	Landsbygden.	Städerna.	Hela området.
År 1885	707	391	1,098
» 1886	682	331	1,013
» 1887	584	359	943
» 1888	597	422	1,019
» 1889	591	332	923
» 1890	510	244	754
» 1891	483	218	701

*) En s k. »opholdsbog» skall innehafvas af hvar och en som i Danmark söker tjänst; en stor mängd tjänstflickor uttaga dock opholdsbog först då de anlända till sin bestämmelseort på landet.

***) Utvandringen försiggår i mycket större skala, än dessa siffror angifva, ty de statistiska tabellerna upptaga endast sådana personer, som begärt utflyttningsbetyg från sin församling; flertalet reser utan att begära sådant betyg.

Utvandringen fördelad å län:

	År 1885.			År 1891.		
	Lands- bygden.	Stä- derna.	Hela området.	Lands- bygden.	Stä- derna.	Hela området.
Kronobergs län	229	1	230	93	—	93
Kalmar »	21	2	23	17	5	22
Blekinge »	119	41	160	108	20	128
Kristianstads »	173	27	200	140	13	153
Malmöhus »	142	290	232	110	172	282
Hallands »	23	20	43	15	8	23
Summa	707	391	1,098	483	218	701

Vid betraktande af dessa siffror tyckes man på ett alldeles direkt sätt kunna spåra Fredrika-Bremer-Förbundets inflytande, då en märkbar minskning i utvandringen visar sig år 1890 och det just var hösten 1889 som Förbundet upptog denna utvandringsfråga.

Liknande spår efter Förbundets verksamhet torde man finna däri, att minskningen i utvandringen egentligen ägt rum inom Kronobergs län, det län, hvarifrån utvandring förr mest utgått, och dit Förbundet därför förlade sin hufvudsakliga verksamhet.

Ett bevis för att utvandringen det oaktadt ännu fortgår, finner man däri, att Margaretha Jonsson i samma bref, som ofvan citerats, längre ned skrifver, att på de 68 gårdar, som hon och en annan bibelkvinna besökt under sommaren, de träffat 879 svenskor.

De som utvandra synas emellertid numera undvika kommissionskontoren i Köpenhamn och undgå därigenom en af de största faror, som dessa resor förut medförde. Så skrifver kyrkoherden i en af Smålands landsförsamlingar, sedan han först meddelat, att utvandringen af allmogeflickor från hans församling fortgår oförminskad:

»Med afseende på utvandring af tjänstepigor till Danmark hafva de förr vanliga mellanhänderna, s. k. städselmän, kommissionärer och städselkontor alldeles upphört. Pigorna göra numera aftal med sina husbönder i Danmark om tjänsten för nästkommande år, taga då med sig en och annan nybörjare, som saknar plats och bereder henne en sådan och det sodomitiska Köpenhamn sky de som pesten. Jag har icke hört, att någon inom min församling varit nog olycklig att råka ut för en sådan förförelse. Betecknande är att på en folkmängd af 3,365 personer äro under 1892 här icke födda mer än 2 oäkta barn och af dem härstammade intet från Danmark.»

* * *

Frågar man efter de skäl, som föranlett minskning i de svenska tjänsteflickornas utvandring till Danmark, framställas de vanligen i enlighet med nedanstående af en prästman uppgifna punkter.

a) Den dåliga och ofta hjärtlösa behandling de där rönt, isynnerhet då de blifvit förförda eller af någon orsak blifvit sjuka eller annars oförmögna till arbete;

b) Det myckna obehag och de trakasserier från polis, kommunalmyndigheter och fattigvården, som förorsakats genom de sjukliga och fallna tjänstflickornas återförpassande och öfverförande till fäderneslandet likt brottslingar;

c) Dessa flickors bekymmer och svårigheter att sedan här hemma få någon utkomst eller vinna sin bärgning, ty sällan ha de fått något bidrag från fadern till det eller de barn de medföra från utlandet;

d) De varningar och upplysningar som så väl genom prästerskapet och fattigföreståndarne som ock genom Fredrika Bremer-Förbundet meddelats och spridts bland folket.

Ofvannämnde prästman fortfar:

Med ett ord: »utvandringen till dessa länder har förorsakat både emigranterna själfva, deras föräldrar och anhöriga, prästerskap och fattigvård etc. så mycket besvär, svårigheter och bekymmer, ja för de flesta förluster och kostnader, att jag tror att de flesta ha ledsnat vid den slafmarknaden.»

Liksom det på den tid, då utvandringen stod på sin höjdpunkt var omöjligt att säga huru många som utvandrade, lika omöjligt är det nu att bestämdt säga, i hvilken grad utvandringen minskats. Man kan blott af sammanställande uppgifter sluta sig till att densamma betydligt aftagit och att en väsentlig grund härtill äro de faror och svårigheter, som arbetet i det främmande landet förde med sig.

Men det är lätt att inse, att så länge från Danmark bjöds god arbetsförtjänst och godt kosthåll, om ock i förening med hårdt arbete och stora sedliga faror, under det att på samma gång i hembygden väl lämnades utsikt till arbete men klen arbetsförtjänst, så länge fortfor ock emigrationen. Någon egentlig minskning i densamma kunde ej väntas förr än arbete under goda villkor äfven erbjöds i hemlandet.

Ett sådant tillfälle till arbetsförtjänst har emellertid nu yppat sig genom de hvitbetssockerfabriker, hvilka under de senare åren den ena efter den andra uppstått i Skåne, så att därstädes nu finnas 10 sådana fabriker. Enligt erhållna uppgifter afverkade dessa fabriker under år 1892 307,812 ton betor. För skötseln af 2 hektar hvitbetor skulle under sommarmånaderna erfordras 3 kvinsdagsverken dagligen och skulle således för ofvannämnda areal hafva fordrats ungefär 15,400 kvinnor.

Från Skåne lämnas allmänt den uppgiften, att många af dessa arbeterskor komma från södra Småland samt från Halland och Ble-

kinge, och approximativt har dessa för sommararbete invandrande arbeterskors antal uppgifvits till 4,000, däraf Småland skulle lämna största kontingenten.

Arbetet å hvitbetsfälten räcker i Skåne liksom i Danmark månaderna maj—november. Lönen är 1 kr. pr dag om 11 arbetstimmar. Under vår och höstmånaderna arbetas vanligen på ackord, då dagspenningen varierar mellan 1: 25 och 2 kr. Arbetsgifvaren upplåter fri bostad med nödigt bränsle till rum och matlagning samt madrasser och filtat kostnadsfritt.

Såväl arbetstid som lön torde ungefär motsvara de i Danmark vanliga. En skilnad är dock, att man i Danmark numera brukar lämna arbeterskorna fri kost, men däremot något lägre lön. Man har nämligen funnit detta fördelaktigast, emedan arbeterskorna, när de själfva skulle sörja för sin mat, iaktogo en så stor sparsamhet, att de på den kläna kost de bestodo sig icke orkade med det hårda arbetet.

En fråga, som helt naturligt framställer sig vid betraktandet af dessa förhållanden torde helt visst vara denna: då det arbete, som utföres på hvitbetsodlingar i Danmark icke är hårdare eller tyngre än det i Skåne, då den korta resan ju icke kan hafva någon nämnvärd ekonomisk betydelse och då löneförhållandena äro ungefär lika, hvarför skall då arbetet på det ena stället vara mer fördärfbringande än på det andra? Ligger det kanske en sanning uti det, som från ett håll i Danmark skrifvits: »det är en orimlighet och en missförstådd humanitet att vilja motarbeta svenska tjänstflickors utvandring till Danmark?»

Den som tagit del af de siffror, som här ofvan meddelats eller eljest närmare satt sig in i förhållandena frågar dock icke så. Vi erinra blott om huru det förr gick till sedan tidningarne meddelat att svenska tjänstflickor voro att förvänta till Köpenhamn med den eller den ångbåten. Man bokstafligen slogs om flickorna, och sedan föstes de i stora flockar liksom boskap genom Köpenhamns gator. Var någon af dem nog oförsiktig att begifva sig ut på egen hand, blef hon mången gång formligen öfverfallen af någon agent, som ville för tjäna på henne genom att skaffa henne plats eller på annat ännu ovärdigare sätt ockra på henne. Som de svenska bondflickorna lätt igenkännas på den rödrutiga halsduken, som sydsvenskorna allmänt begagna, hade de svårt att undgå sina förföljare, hvilka ofta sökte locka dem in på källare och kaféer. Och ve den som följde!

Komma flickorna ut på landsbygden äro de väl något bättre fredade, men de arbeta under känslan af att vara föremål för förakt och denna känsla tynger dem djupt. Danskorna själfva hålla sig

allmänt för goda att arbeta som hvitbetsplockerskor, och innan svenskorna började användas var det endast de sämsta danska kvinnorna, som åtog sig nämnda arbete. På samma gång som svenskorna öfvertagit arbetet hafva de ock fått öfvertaga det dåliga ryktet — med eller utan skäl. Ett ytterst lättsinnigt lif föres ock å en del af de danska gårdarna. Där finnes ingen uppsikt öfver folket i moraliskt afseende; kvinnorna hafva väl sina särskilda bostäder, men »vanorna äro sådana vid gårdarna, att komma karlarna inte in genom dörrarna, så krypa de in genom fönstren eller flickorna ut.» Det torde icke vara lätt för de unga kvinnorna att under sådana förhållanden bevara sig rena och ofördärfvade.

Jämför man dessa förhållanden med dem, under hvilka de främmande arbeterskorna lefva i Skåne, inser man lätt de fördelar arbetet där medför. Det måste vara ett starkt skydd för de oerfarna landtflickorna att vistas bland människor, som tala deras eget språk, som lyda under samma lagar som de själfva, att arbeta bland ortens egen befolkning och vara jämnställd med densamma samt att hafva söndagen fri från arbete, hvilket i allmänhet icke är förhållandet i Danmark, och att förstå och hafva tillgång till gudstjänsten.

Det anseende, de främmande arbeterskorna åtnjuta i Skåne, synes också i allmänhet vara godt; man skrifver, att de äro sparsamma, dugliga till arbete och i allmänhet anständiga. Emellertid synes det, som om verkningarna af utvandringen till Danmark visade sig äfven här. Man skrifver nämligen, att de smålandsflickor, som arbeta å hvitbetsåkrarna, voro hyggligare förr än nu, och att man anser att anledningen därtill är, att många bland dem under ett eller annat år förut varit i Danmark, hvarifrån de återkommit mer eller mindre »förvildade».

Men vistelsen å främmande ort, äfven inom fäderneslandets gränser, utan egentligt hem, med bostad i stora kaserner, med saknad af det band, som anförvanters, vänners och lärarens närhet utgör, medföra i alla fall stora frestelser och iaror. Det bör därför ligga i de skånska arbetsgifvarnes intresse, likasom det bör vara deras plikt, att med välvilja och omtanke ordna för sina arbeterskor. Det är ej nog, att dessa förtjäna penningar och kunna spara. Arbetsgifvarne hafva skyldighet att tänka äfven på arbeterskornas så väl hygieniska som moraliska väl. Uppkommer en opinion inom landet, att arbetet å hvitbetsodlingarna är fördärfligt för arbeterskorna, skulle sådant säkert blifva till skada för odlarne själfva.

Såvidt våra underrättelser gå, kan man emellertid spåra åtskil-

liga åtgärder i god riktning till arbeterskornas bästa. Det är att hoppas, att den nya industriens målsmän allt mera skola inse både sin plikt och sin fördel och därför göra hvad de kunna för att befordra ett godt förhållande bland sina arbeterskor.

* * *

Härmed tror jag mig i hufvudsak ha redogjort för de mått och steg, som vidtagits för att häjda den för hela vårt nationella lif så ödesdigra utvandringen af svenskt tjänstefolk till utlandet, d. v. s. hvad som rör *en* sida däraf: den från Småland och våra sydliga provinser pågående utflyttningen af allmogeflickor till Danmark. Det har vidare varit mig en glädje att påvisa, hurusom tack vare energiska åtgärder från så väl svensk som dansk sida samt i följd af gynnsammare förhållanden i hemlandet, en märkbar minskning i denna emigration kunnat spåras.

Så glädjande detta än må vara, får man dock ej däraf draga den slutsatsen, att frågan härmed nått sin lösning, att myndigheter och människovännerna kunna slå sig till ro, trygga i den tanken, att allt blifvit gjort som kan och bör göras. Tvärtom. De erfarenheter, man genom ett närmare ingående i saken vunnit, gifva vid handen, att här om någonsin gäller det att ej hvila eller förtröttas.

Hittills har det vackra samarbete som pågått mellan prästerskap, myndigheter, korporationer och enskilda — ett samarbete hvori Fredrika-Bremer-Förbundet äfven haft glädjen taga del — visat sig medföra välsignelsebringande resultat. Att arbetet till fromma för de unga kvinnor af arbetsklassen, som af nöden drivas att utvandra till främmande ort, vare sig inom eller utom fäderneslandet, härmed ej måtte afstanna, är en önskan hvori vi äro öfvertygade, att alla varma människovänner af hjärtat instämma.

Gertrud Adelborg.

Ett historiskt fynd.

Hvad jag gärna skulle vilja kunna visa det! Jag tycker mig se så många vänliga ögon, som skulle blicka på det med en viss förtjusning — *gamla* människors ögon; de unga ha ingen tid för sådant.

Det ligger här på bordet framför mig och lyser i vårsolens ljus som om det vore gjordt i går. Och dock är det gammalt, mycket gammalt.

När jag betraktar detsamma, tycker jag mig se en ung, ljuslagd man, med ädel profil, snillrika drag och uppåt riktad blick. Han är insvept i en fin, blå slängkappa och framsäger i ett slags hänryckningstillstånd sina djupa tankar, där han vandrar ensam på en skogshöjd utmed stranden af Göta älf, ty där har han ofta vandrat.

Eller också tänker jag mig honom stående på berget utmed samma älf och skåda ut öfver Venern.

I sina bref talar han om sin vistelse på Rånnum såsom den lyckligaste tid i sitt lif. Han tillbringade där tvenne somrar.

Det var på det nära Rånnum belägna Lindås, som hans drömmars förverkligade ideal vistades. Kanske vandrade de ofta tillsammans vid älfvens brus under de väldiga träden.

Att den historien slutade som mången annan »riktigt intressant» kärlekshistoria, det veta vi, ty han berättar i sina bref, att Eos, som han älskade benämna henne, blef gift och bosatte sig i Finland.

Men han hade inrymt hennes älskliga bild i sin själ, säkert för lifvet, och stort måtte det hafva varit för henne att veta sig hafva varit en sådan själs ljufvaste dröm . . .

Långt sedan hans Eos gift sig, ingick han äktenskap med en annan ädel kvinna, af hvilken han var älskad och hvilken han nog älskade, fast ej med samma hänförelsens glöd, som han älskade Eos.

Till Eos skref han på en liten blå silkesdyna nedanstående vers, och hon sydde den med sitt eget gyllene hår, sydde öfver hans bokstäfver:

Det första sår ett hjärta får
 kan tiden aldrig hela.
 Man fåfängt vill se'n bjuda till
 med andra hjärtan dela.
 Den det åt nya lågor lämnar
 han finner lätt,
 Att ånger eller saknad hämnar
 den *förstas* rätt.

Detta var fyndet.

* * *

Både hans och hennes hjärtesar äro längesedan läkta.

På en landtkyrkogård i närheten af Greifswald står en hög grafsten. Under den hvilat *han*, och på stenen står:

O viva, viva
 Divinitas!
 meæ animæ
 Anima!
 Tibi fui, Tibi sum.

Thorild.

(O! lefvande guddomlighet! Min själs själ! Din var jag, din är jag!)

Man hade funnit grafskriften bland hans efterlämnade papper.

En aflägsen släkting till Eos har benäget lånat mig »fyndet».

Det har gått och går i arf inom familjen och betraktas med rörelse såsom ett tyst vitne om en skön idyll.

Anna A.

En återblick på 1892 års bokkatalog.

Hvad än malisen har att säga om de skrivande damernas stora myckenhet, så är det, när allt kommer omkring, blott ett ganska ringa hörn af litteraturens vidsträckta fält, som de för sin del lagt beslag på. Man behöfver bara genomgå det flydda årets bokhandelskatalog för att finna, att bland den stora massan litterära alster, som under 1892 sett dagens ljus i vårt land, ett försvinnande antal bära kvinnliga författarenamn.

Är detta att anse som ett sorgligt eller glädjande tidens tecken? Det beror alldeles på hur man tar det, antingen man betraktar damernas uteblifvande från den vittra vädjobanan som ett bevis på oförmåga å deras sida, eller i detta fall tillämpar det gamla ordspråket, — och det göra nog de flesta — att kvinnan »bör bli vid sin läst», således helst afhålla sig från skrifveri.

Vare nu härmed huru som helst, ett faktum är, att 1892 varit ett torrår inom den svenska litteraturen, för så vidt densamma idkats af kvinnor. Endast få af våra förnämligare författarinnor hafva i bokform framlagt resultatet af sitt arbete. Ha de således varit syslölösa? frågar man. — Ingalunda, våra kvinnliga pennor ha nog varit i lika flitig verksamhet som någonsin förr, men en stor del af denna deras flit och möda har användts på att rikta den efemera litteraturen: tidskrifter, kalendrar, jultidningar — i synnerhet jultidningar — ej under att den mer substantiella delen af bokmarknaden blifvit åsidosatt. Ja, det är i årets tidskriftslitteratur och julkuplikationer man återfinner de af våra berömdare kvinnliga författarenamn, som saknats i bokkatalogen: Helena Nyblom, Ellen Nyblom, Selma Lagerlöf, Amanda Kerfstedt, Ellen Key, Ellen Fries, andra kända och värderade författaremärken att förtiga.

Men — frågan ligger här nära till hands — är ej detta flitiga skattande åt den mer förgängliga arten af litteraturen ett splittrande af krafter, som bättre kunde användas? Spörsålet är ej lätt att besvara. Tidskrifter och kalendrar äro litteraturföreteelser, som nu en gång så ingått i tidsriktningen, att vi ej kunna undvara dem, och viktigt är det därför att uppsatserna i dem bära goda författarenamn, vi kunna således ej förtänka våra författarinnor att de äfven i sin mån skatta åt tidens smak. Men ändå — ofrivilligt höja vi ur vårt hjärtas djup den sucken: — »litet mindre småberättelser och kalenderuppsatser och litet mer böcker; goda böcker välförståendes!»

Men om än 1892 års bokskörd till kvantitet varit ringa, hindrar det ej att den i fråga om kvalitet presterat ett och annat af så pass god halt, att en axplockning inom den del af litteraturens åkerfält, som är de kvinliga skribenterna förbehållen, kan löna mödan att företaga. Det är en sådan vi här vågat inlåta oss på. Ett ansvarsfullt rensningsarbete tilltro vi oss dock ej, utan skola söka taga med allt af kvinnohand utgånet, som vi under vår forskningsfärd i bokkatalogen lyckas påträffa.

* * *

Historien är ett fält, som kvinliga författare mera sällan våga sig in på, då detta förutsätter ett kunskapsmått, som ej ofta kommer kvinnor till del. Vi kunna därför prisa oss lyckliga att vi i vår tid inom detta område af litteraturen äga ett par kvinliga författarenamn med god klang. Bland dessa mötas vi nu af fru *Cecilia Bååth-Holmbergs* med hvilket en biografisk-historisk skildring af frihetshjälten *Garibaldi* är förknippad. Fru Holmberg äger en ganska betydande talang att berätta, ja, denna hennes berättarekonst frapperar läsaren mer, än den specifikt »historiska» färg hennes skildringar äga. Vi behöfva endast erinra om den lifliga och anslående bild af Garibaldis hjältemodiga hustru, Anita, som varit införd i Dagny, innan »*Garibaldi*» utkommit i bokform. Det är den dubbla egenskapen hos fru Holmbergs bok att vara både lärorik och underhållande, som föranledt Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité att inränga densamma bland ungdomsböckerna, hvarföre ett uttalande därom återfinnes i dess bokrevy.

Äfven trenne andra verk af kvinnohand med ämnen hemtade ur historien har bokkomitén antecknat bland de arbeten, den med glädje sätter i händerna på Sveriges ungdom. Vi upprepa här endast namnen på dessa böcker, hänvisande för öfrigt till bokrevyn: *Sigtrygg*

Torbrandson af Mathilda Lönnberg — författarinna till »Ragnfast Mårson» m. fl. fornhistoriska berättelser; *Vikningar och deras ättlingar af M. Anholm* — bekant för sin vackra skildring af »Medelhafvets skönaste ö» — och *Minnen från den karolinska tiden af J. C. von Hofsten*, denna af alla svenska barn kända och afhållna historieberätterska, hvilken från barnkammarens och småttingarnas värld, där hon är så hemmastadd, här gjort en liten afstickare in i den mognare ungdomens.

Bland våra »historieskrifverskor» — om det tillåtes mig att i denna betydelse använda den feminina formen — återfinner man en, hvars namn tidt och ofta går igen i bokkatalogen, och det är *Carl Blinck*. Ty att under detta manhaftigt klingande namn döljer sig en kvinlig penna torde ej vara någon hemlighet. Äfven i år hugnas man af en diger, vackert utstyrd volym bärande Carl Blincks namn, utgörande en del i den vidlyftiga serien: »Skildringar från Vasatiden». Årets arbete bär den historiskt lofvande titeln: *Erik XIV och Johan III*, det är således ej tu tal om att förf. afsikt är att införa läsaren på den verkliga historiens gebiet. För att säga sanningen har detta, tillika med arbetets respektingifvande volym, verkat något afskräckande på anmeldaren, och det är endast ett ytligt bladdrande vi inlåtit oss på. Detta har emellertid varit tillräckligt för att öfvertyga oss om, att förf. hvarken sparat på dialoger eller episoder, och att hon lämnat sin fantasi fria tyglar. Nå, allt detta är ju fullkomligt på sin plats i den historiska romanen. Men genom den romantiska formen vill man gärna skymta den historiska kärnan, skalet må vara aldrig så brokigt och fantastiskt, kärnan vill man se frisk och oantastad. Carl Blinck är, efter hvad som försäkras, ingalunda nogräknad i den vägen. Det sätt hvarpå hon handskas med historiska personer är så godtyckligt, för att ej säga ogrannlaga, att det ej kunnat undgå att stöta samvetsgranna, för den historiska sanningen ömmande läsare för hufvudet. Men det finnes en hel stor publik, som är mindre nogräknad i det afseendet, och det är väl för den Carl Blinck skrifver sina böcker.

Från de historiska böckerna är öfvergången lätt funnen till *biografien*. Här mötas vi af ett arbete, skrifvet med mästerhand — en hand tyvärr redan kallnad i döden — *Anne Charlotte Lefflers Sonja Kovalevsky*. Ovillkorligen sammanställer man detta arbete med ett ej mindre framstående, äfven det utgörande en blandning af biografi och roman, *Vera Vorontzoff af Sonja Kovalevsky*. En långt kompetentare penna än vår har redan i Dagny behandlat dessa böcker, hvarföre vi

därpå ej behöfva spilla många ord. Blott må det vara oss tillåtet att uttrycka vår ganska berättigade stolthet öfver, att de arbeten som med skäl räknats bland årets intressantaste litterära företeelser utgått från kvinliga författare.

* * *

Något som ej kan undgå att frappa vid genomgåendet af fjolårets bokkatalog är det förundransvärda sakförhållandet, att under 1892 ingen enda novellsamling, ingen enda längre roman utgifvits af kvinlig författare. Kortare berättelser förekomma däremot ej så få. Så har vår utmärkta författarinna, *Mathilda Roos*, lämnat tvenne sådana, utgifna hvar för sig. Den ena af dessa berättelser, »*Önskekransen*», är skriven för »unga kvinnor» och förlagd på Evangeliska fosterlandsstiftelsens förlag. Dess syfte är i och med detsamma angifvet, det att tjäna de unga till lärdom och andlig väckelse. Måhända vinnes därmed den åsyftade verkan, ehuru för oss bokens tendens med dess blandning af världslighet och allvar ej förefaller rätt klar. Den andra berättelsen, *Strejken på Bergstomta*, har på oss gjort ett liknande intryck. »Strejkhistorien» får träda alltför mycket i skuggan för »omvändelsehistorien», och begge äro så pass flyktigt skisserade, att man ej erhåller en levande bild af någondera, ja, oakadt det lifliga, klara framställningssättet — i det afseendet förnekar förf. sig aldrig — verkar äfven beskrifningen på strejkrörelsen med dess socialistföredrag, arbetarekonklaver m. m. snarare såsom någonting uttänkt än upplefvadt, till trots af titelbladets försäkran, att berättelsen är »en skildring ur lifvet».

Utom dessa båda tendensskisser träffa vi inom romanområdet på en novell hvars förnämsta kvalifikation synes oss vara den af debutarbete. Boken heter *Eva Nordenhjelm* och förf., *Ebba von Kock*, har efter hvad vi tro, här för första gången inskrifvit sitt namn på den svenska romanlitteraturens blad. Möjligen är detta inledningen till en framgångsrik författarebana, ty »Eva Nordenhjelm» inger vissa löften, oakadt all sin omogenhet — vi säga omogen, i trots af att denna »en kvinnas historia» upprullar för den deltagande läsaren en mycket sorglig, på pröfningar rik lefnadsbana.

Om vi då till sist nämna »en familjehistoria» vid namn *Dagny*, som den från Fäderneslandets följetongsafdelning »fördelaktigt kända» förf. med signaturen *J—y Brn* skänkt vår litteratur, tro vi oss ha uttömt förrådet inom denna afdelning.

* * *

Här häjdas jag dock af ett utrop, som ljuder mig till mötes från alla håll. »Men »Fru Petterkvist» då!» — »Har ni glömt fru Petterkvist?» — Ingalunda, fru Petterkvist är icke glömd, jag har endast velat spara henne till sist såsom barnen göra, då de ha någonting godt att bjuda på. För öfrigt kan denna bok ju ej inrangeras under någon af de kategorier, jag hittills behandlat, därtill intar fru Petterkvist en alltför enastående ställning. Må hon därför få sig sitt lilla egna kapitel.

Ja, *I Stockholm af fru Petterkvist* är onekligen i många afseenden en rätt enastående företeelse inom vår litteratur, åtminstone har det område, som af fru Petterkvist beträds — det novellistiskt-humoristiskt-tendentiösa, om jag så får uttrycka mig, förr ej någon kvinnlig författare vågat sig in på. Ty vi veta ju alla, att det är vår berömda författarinna, fru *Agrell*, som iklädt sig den rättframma norrlandsfruns gestalt för att i ett oförblommeradt språk uttala ett och annat sanningens ord om vår kära hufvudstad.

Fru Petterkvist är i besittning af de egenskaper, som just måste tillförsäkra en bok popularitet. Den är originell — i trots af den genomskinliga förebilden — rolig och full af godt lynne, den anspelar på kända förhållanden, är lagom kvick och lagom lång och äger oaktadt sin satiriska halt, en fond af godmodighet, som gör att ingen misstar eller stöter sig på dess innehåll. Äfven tog fru Petterkvist redan vid sitt första uppträdande publiken med storm, den stora publiken, som väl tål att få i sig en god portion bäska piller, bara den samtidigt får skratta och ha roligt. Rättfram, gladlynt, lustig, munvig och slagfärdig, men hjärtans snäll och beskedlig på samma gång, har fru Petterkvist blifvit en allmän favorit — de tre upplagor som inom ett år af boken utkommit äro härför ett ojäfaktigt vitnesbörd — t. o. m. hennes grofkornighet räknar ingen henne till last, och säkert skall en stor del af den läsande allmänheten på tal om hvilken är den roligaste och trefligaste bok som under fjolåret utkommit, obetingadt ge fru Petterkvist första priset.

* * *

Vi gå vidare på vår forskningsfärd. Vi finna då att *dramatiken*, denna svåraste bland konstarter, ej saknar kvinnliga utöfvare. Först möter oss en ganska diger volym, ett skådespel på prosa i 5 akter med titel *Hermes och Diotima* af den kända skaldinnan *Lotten von Kræmer*.

Af titeln att döma väntar man sig att bli förflyttad till anti-kens värld. Misstag. Handlingen tilldrar sig helt rätt och slätt i våra dagar och är förlagd till Loka brunn, och till grund därför har förf. tagit en sägen från Gustaf III tid. Det hela är således, som man ser, temmeligen kompliceradt. Och lika komplicerad förefaller oss intrigen. Utan någon nämnvärd dramatisk konflikt fortfar intri-gens tråd outröttligt och oafåtligt att spinna ut sig alla de fem akterna igenom, tills af alltsammans blir en härfva, på hvilken man hvarken ser början eller slut. Läger man då därtill, att de beskedliga personerna i stycket uttrycka sig på ett sätt så allt ige-nom cirkladt och från det gängse konversationsspråket afvikande som möjligt — i det afseendet är skådespelet verkligen antikt — så torde man kunna sluta till, att »Hermes och Diotima» ej hör till hvad man kallar den lättlästa lektyren. — Vi säga lektyr, ty för ett upp-förande på scenen torde stycket ej vara afsedt. — Långt lyckligare förefaller oss i alla händelser förf., då hon håller sig inom poesiens område, ett fält, där hon, som vi veta, mer än en gång skördat lagrar.

Two valspråk, komedi i tre akter af *Anna Wahlenberg*, försätter oss däremot till en sfer, där vi äro mer hemmastadda. Här är ej fråga om sägner eller legender, utan helt enkelt en interiör från det Stockholmska familjelifvet. Stycket nppfördes i höstas på Dramatiska teatern och väckte då för den lifliga, ledigt hållna dialogen och en viss käckhet i uppräningen rätt mycket erkännande, ehuru den dra-matiska konflikten ej var tillräckligt spännande och genomförd för att tillförsäkra pjesen någon längre lifaktighet på scenen. Och när vi nu efteråt genomläsa stycket, kunna vi ej annat än ge publiken rätt, det är ej mycken behållning de tre akterna skänka. En ung flicka med denna ibsenska »frihedstrang» som är typisk för nutidens roman-och teaterhjältinnor, känner sig andligen förkväfd af den konventio-nella, kalkborgerliga atmosfer, som är rådande i hennes trolofvades familj, där hon är upptagen. Och denna längtan efter andlig frihet, efter förverkligande af sitt valspråk: »ut i solen», söker hon tillfreds-ställa genom — en ostronsupé med champagne, som hon ställer till bakom ryggen på sina anhöriga. Naturligtvis väcker det anstöt och ådrager tillställarinnan en hel del obehag. Det blir missförstånd och bråk, flickan är förstas den förörrättade oskulden, vill packa in och gå ifrån alltsammans, men så upplöser det hela sig hastigt och lustigt till allmän belåtenhet — och när ridån går ned — eller om man, som vi, endast läst boken och vänder om sista bladet — så frågar man sig ovillkorligt: hvarför allt detta »väsen för ingenting?»

Vi vilja naturligtvis ej härmed mena, att ej ett »ingenting» ett »tilsyneladande» obetydligt ämne af en talangfull hand kan göras intressant och åstadkomma en spännande dramatisk konflikt. Det är denna förmåga att skickligt behandla ett enkelt ämne, hemtadt ur hvardagslivet, som fru Wahlenberg visat sig vara i besittning af, då hon skref sitt första arbete för scenen, komedien »På vakt», hvilken, då den för ett par år sedan uppfördes på Södra teatern väckte en så berättigad uppmärksamhet. Förf. har i sina senare dramatiska stycken — i början af detta år gafs som bekant en ny pjäs af henne, »Löndörren» på Dramatiska teatern — kanske ej fullt infriat de löften hon vid sitt första uppträdande gaf. Men hon är ännu ung, har lifvet framför sig, som man säger, med alla dess möjligheter af utveckling och förkofran, hvarföre man har allt skäl att ej uppgifva förhoppningen på att den svenska dramatiken i henne skall vinna en god kraft.

* * *

Bland våra kvinliga förf. arbeten förekomma äfven ett par af mera djupt allvarlig halt. Vi mena *Mathilda Roos'* lilla uppbyggelse-skrift »*Kommen till mig!*» och *Lotten von Kræmers* »*Den kämpande anden*». Lifsåskådningen hos de båda förf. är mycket olika. Under det att *Mathilda Roos* i sin skrift, som vi skulle vilja kalla en religiös tankentgjutelse, stöder allt andligt lif på uppenbarelsen, fasthåller vid det ortodoxa åskådningssättet att tron på Kristus, faderns enfödde son, ensamt förer till lif och ljus, »med honom är tillvaron icke blott *icke* ond, utan ett godt, en himmel redan här på jorden — en början till det eviga lifvet» — sluter förf. till »*Den kämpande anden*», sig till de nyare tidsströmningarna, efter hvad hon också påvisar i de »synpunkter», hvori hon i slutet af boken sammanfattar de olika sångernas innebörd, de strömningar nämligen, hvilka »ehuru långt ifrån kristendomsfiendliga, söka uppnå ett närmande mellan den kristna trosuppfattningen och den mognare förståndsbildningen». Båda dessa böcker utmärka sig för en ren ädel stil, den förra är ett sannt välta-lighetspröf på prosa, i den senare ha tankarna iklädt sig en ganska skön poetisk form, skada blott att det vackra intrycket något förtages af de olämpliga och temligen omotiverade illustrationer, hvarmed förf. trott sig böra utsmycka sitt arbete.

* * *

Intet år förgår utan att någon af Evas döttrar på ett eller annat sätt söker att ge sina medsystrar del af de erfarenheter, hon vunnit inom hushållningens och den inre ekonomiens område, ett fält där ju också kvinnan om någonstans bör vara hemma. Utom *Mathilda Langlets Husmodern i staden och på landet*, hvaraf andra upplagan är under utgifvande, har år 1892 skänkt oss en hushållsbok, som nog blifvit mycket läst och uppmärksammas af Sveriges husmödrar. Det är tidningen Iduns prisbelönade skrifter, som utkommit i samlad form, under namn af: *Huru skall kvinnan bäst kunna bidraga till höjande af familjens ekonomi?* Naturligtvis måste en bok, som denna, till hvars åstadkommande tre erfarna husmödrar slagit sina kloka hufvuden ihop, erbjuda en hel del sanningar, goda råd och anvisningar, värda att taga vara på. Några af dessa förekomma kanske ej så alldeles allmängiltiga. Vi vilja endast citera huru såsom särdeles efterföljansvärdt anföres exemplet af en matmoder, som, tack vare klok hushållning, från hvarje månadspenning lyckades afskilja några kronor, hvilka hon år från år lade tillsammans och hvaraf hon bildade sig en enskild förmögenhet, som vid hennes död uppgick till ett par hundra tusen kronor — och en annan lika efterföljansvärd husfru, »i ett icke rikt hem, som efter sin död till sin mans förvåning, då han därtill ej lämnat några särskilda penningar, efterlämnade 25 par obegagnade lärftslakan och det öfriga linneförrådet därefter!» — Man tänke sig i båda fallen de äkta männens glädje och öfverraskning, men man frågar sig ovillkorligt: hvilken sida af hushållningen har varit den lidande för att så häpnadsväckande ekonomiska resultat kunnat åstadkommas? Nog af, om ej alla råd, som skänkas oss, förefalla så splitternya, alla lärdomarna för alla användbara, så förringar ej detta bokens värde. Hvar och en tage därur hvad som på en själf är mest tillämpligt, antingen det är ett påpekande af gamla sanningar eller ett meddelande af nya, och på så vis blir en bok ju alltid lärorik.

En bok i samma väg som den ofvan citerade, som vi tro allt igenom praktisk och förträfflig, är *Lotten Lagerstedts Kokbok för skolkök och enklare matlagning*. Redan genom sitt färdfria, hemtrefliga yttre — den är bunden i stadigt grått lärfvt — tilltalar oss den lilla boken, och dess innehåll står i fråga om gedigenhet och praktiskhet i full harmoni hämmed. — Ej blott för skolkök och arbetarehem, nej för familjer med små tillgångar, ja öfver hufvud taget för alla hem, där sparsamhet, ordning och omtanke äro tagna till lefnadsregler, bör fröken Lagerstedts bok vara välkommen. Den har också vunnit allmänt

erkännande och prisas med rätta vara det bästa, som under de senare åren inom detta område i vårt land utkommit.

* * *

Inom barnlitteraturens tacksamma, men aldrig tillräckligt uppbrukade fält, återstår till sist att anteckna namnen på några flitiga arbeterskor — hvilka också af Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité blifvit uppmärksammade — nämligen *J. C. von Hofsten*, *Laura Fitinghoff*, *Hedda Andersson*, *Carin Hammarsköld*, m. fl., men därmed bör också katalogen, efter hvad vi tro, i det närmaste vara genomgången, d. v. s. hvad nya arbeten vidkommer. Kvinliga författarenamn tillhörande en förgången tid sådana som Fredrika Bremers, Emelie Carléns, Marie Sophie Schwartz' återfinnas nog gång på gång i bokhandelskatalogen, förbundna med de nya upplagor, som af deras arbeten utkomma. Och hvilken slutsats drager man häraf? Är det ej den, att det gamla, till trots för det nya släktets axelryckningar, äger en lifskraft, som vi med bästa vilja ej våga tilltro allt det nya om att besitta?

L. D—n.

Från 1893 års riksdag.

Det har blifvit sagdt om den nu afslutade riksdagen, den sista inom valperioden, att få riksdagar under det nuvarande representationsskicket i vårt samhällslif lämnat så obetydliga spår efter sin tillvaro.

Gäller detta omdöme riksdagens arbete i dess helhet, så gäller det ändå mer den speciella del däraf, som vi i Dagnys spalter pläгат följa, den del, som alldeles särskildt rör kvinnan. Vår riksdagsrevy måste därför denna gång blifva helt kort.

De få och föga omfattande förslag som förelågo och hvilka afsågo dels att bättre än hittills betrygga den gifta kvinnans äganderätt, dels att i några mindre städer ombilda de treklassiga läroverken till samskolor för gossar och flickor, hafva afslagits.

Grefve H. E. G. Hamilton hade, som bekant, i andra kammaren väckt motion om sådan ändring af 9 kap. 1 § äktenskapsbalken, att hustrun *utan förord* skulle berättigas råda öfver den ägendom hon

medfört i boet eller hvilken genom gåfva och testamente tillfallit henne med villkor att den skall enskildt tillhöra henne, liksom ock öfver afkomsten af sådan ägendom.

Motionen afstyrktes af lagutskottet under hänvisning till, att högsta domstolen för närvarande vore sysselsatt med att afgifva utlåtande öfver Nya lagberedningens förslag till ändrade lagbestämmelser rörande boskillnad m. m. samt att dessa ämnen borde i ett sammanhang pröfvas.

Kamrarne voro af samma mening som utskottet och afslogo motionen, i första kammaren utan att spilla ett ord på den samma, andra kammaren efter en kort debatt, hvarvid motionären, lagutskottets vice ordföranden herr Lilienberg, m. fl. talade för motionen, herr Wester mot den.

I statsverkspropositionen till årets riksdag hade ecklesiastikministern framlagt förslag om åtskilliga treklassiga läroverks ombildning till samskolor för gossar och flickor. Detta förslag föll, sedan kammarne stannat vid olika beslut. Första kammaren hade antagit regeringens proposition oförändrad, hvaremot andra kammaren antog statsutskottets förslag, som afsåg de treklassiga läroverkens indragning och upprättande i deras ställe af högre folkskolor.

Herr Hammarlunds motion om ett statsanslag af 5,000 kr. till undervisning vid folkskolorna i kvinlig slöjd, blef däremot, sedan det af statsutskottet tillstyrkts, antaget af båda kamrarne.

* * *

Herr Hugo Tamms motion om *bekämpande af osedligheten*, för hvars innehåll och behandling i första kammaren redogjordes i Dagnys förra häfte, var den 26 april före i andra kammaren, hvilken däråt ägnade en längre debatt. Äfven i denna kammare rönt motionen liflig sympati — endast en talare uppträdde emot den, men hans föga värdiga anförande väckte från flere håll lifliga gensagor.

Efter många allvarliga och behjärtansvärda uttalanden antogs utan votering utskottets hemställan att kammaren skulle biträda första kammarens beslut, d. v. s. antaga en skrivelse till k. m:t med begäran om utredning, huruvida icke de lagbestämmelser, som afse förekommande af osedlighet eller lockelse därtill må kunna göras mer verksamma genom att fullständigas och i öfrigt mera lämpas efter nu rådande förhållanden, särskildt med afseende å tillsynen öfver dessa bestämmelsers efterlefnad, för att därefter vidtaga de åtgärder, som kunna föranledas.

M. C.

Den svenska kvinnans deltagande i världsutställningen i Chicago.

I så väl denna som föregående årgång af Dagny hafva vi tidt och ofta under ofvanstående rubrik sökt att gifva våra läsare en så vidt möjligt utförlig redogörelse för fortgången af arbetet för den svenska kvinnans medverkan vid Chicagoexpositionen. Världsutställningen har nu firat sin invigningsfest. Tiden är således inne då den svenska damkomiténs centralstyrelse torde kunna anse sig ha fyllt sitt värf sedan den utfört den allt annat än lätta uppgiften att leda, ordna, sammanhålla och till ett tillfredsställande helt sammanföra det vidlyftiga arbete, till hvilket så många af Sveriges kvinnor lämnat en vacker insats. Glädjande bör det därför vara så väl för ledarinnorna själva som för de tusenden af Sveriges kvinnor, som deltagit i eller med intresse följt damkomiténs arbete, att erfarä, att den myckna flit och möda, som nedlagts för att ernå ett godt resultat krönts med framgång. Redan nu ingå underrättelser från Amerika, att de svenska kvinnornas lilla utställning äfven där väckt erkännande. Detta framgår bland annat af ett bref från damkomiténs delegerade, friherrinnan Rappe, dateradt Chicago den 3 maj, hvarur vi med benäget tillstånd här tillåta oss att meddela några utdrag:

Efter en snabb resa anlände friherrinnan Rappe till Chicago tisdagen den 25 april. Hon skriver:

Jag och mina följeslagerskor började genast ordnandet af den *obeskrifligt* lilla plats, som blifvit oss tilldelad. Hvarje ögonblick var upptaget. Men på söndagsaftonen hade vi också den stora glädjen att se vår lilla utställning i fullt presentabelt skick, den *enda* i hela kvinnobyggnaden, om hvilken detta kunde sägas. Kongl. svenske kommissarien Artur Leffler här varit särdeles tillmötesgående och lämnade oss god hjälp, samt åtog sig utgifterna för uppsättningen. Han var mycket angelägen, att vi skulle få den lilla afdelningen färdig, synnerligast därför att så mycket felades på den svenska byggnaden. Hela vår lilla plats är *öfverfull*, oaktadt vi nödgats skicka en hel del af de till kvinnobyggnaden bestämda expositionsartiklarna till svenska villan. Emellertid bör hvarje utställare vara belåten med att få denna senare plats, såsom varande mycket fördelaktigare, då både plats och belysning där blir mycket bättre. I kvinnobyggnaden är nämligen belysningen mycket ofördelaktig. Emellertid ter det hela sig bra, och har redan vunnit mycket erkännande.

Den amerikanska kvinnokomitén är i ständig verksamhet. Tvenne sammanträden har jag varit med om. Invigningen af kvinnobyggnaden,

som försigick den 1 maj, var naturligtvis mycket högtidlig med tal och adresser. Bönen utfördes väl och vackert af en svenska, miss Hultin, anställd som präst härstädes. Mrs Palmer är en fin världsdam, särdeles vacker, starkt gråhårig. Hon hade i går kl. 4—6 en »reception» i sin luxuösa bostad, där man trängdes med en till större delen ytterst elegant societet. Jag blef presenterad af värdinnan själf för »the duchess af Veragua». Det hertigligna paret är Chicagos största märkvärdighet för närvarande.

I den »hvita staden», som utställningsplatsen kallas, är så litet färdigt att det måste väcka förvåning. Allt skylles på den stränga vintern, som omöjliggjort en hel del arbeten. Byggnaderna äro ståtliga, kanske väl mycket *granna*. Också skiljer sig vår lilla svenska byggnad på det mest fördelaktiga sätt från de öfriga och väcker allmän beundran.

Ja, nu återstå kongresserna! Hvad som kan åstadkommas är svårt att säga, då *alla* krafter hittills varit samlade omkring utställningen. Med åtskilliga damer af »the Board af Lady Managers» har jag gjort bekantskap. Hyggliga och mycket uppmärksamma och vänliga. Alltid har svenska damkomiténs representant förts till hedersplatserna, hvilket gladt mig för eder skull.»

Så långt om vårt ombuds första intryck från den stora Chicago-expositionen. I följande häften hoppas vi kunna lämna utförligare redogörelser från så väl utställningen som kvinnokongressen.

* * *

Under titel *Reports from the Swedish Ladies Committee to the World's Columbian Exposition* föreligga nu i samlad form de af damkomitén inhämtade rapporter och berättelser rörande olika områden af den svenska kvinnans verksamhet. Rapporten är redigerad af fil. dokt. Ellen Fries och ensamt dess ganska omfattningsrika volym vittnar om, att ett ansenligt arbete härpå nedlagts. Vi återkomma till en närmare redogörelse för det intressanta arbetet.

Så väl dessa »Reports» som kalendern, »*Den svenska kvinnans sociala ställning*»; i engelsk öfversättning: »*The Social Condition of the Swedish Woman*», hafva jämte separatträck ur rapportens fyra olika afdelningar i flera hundra exemplar afsändts till Chicago.

* * *

Med denna månads utgång stänges Damkomiténs byrå i Arfprinsens palats, för att ånyo öppnas instundande höst. Under sommarmånaderna har Fredrika-Bremer-Förbundets byrå benäget åtagit sig att lämna alla upplysningar och meddelanden och ombesörja förekommande göromål.

—•••••—

*

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Såsom Fredrika-Bremer-Förbundets representant vid den stora internationella kvinnokongressen i Chicago har Förbundet utsett friherrinnan Thorborg Rappe, till hvilken en för ändamålet gällande fullmakt blifvit utfärdad.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte ägde rum den 10 maj i Läkaresällskapets lokal. Såsom ordförande fungerade riksantikvarien *Hildebrand*. Ordföranden började mötet med att omnämna den förlust, som drabbat Förbundet under förlidet år, då en af dess stiftande medlemmar, fru Fredrika Linnell, afdit.

Den vid mötet framlagda årsberättelsen, hvilken i sin helhet återfinnes i detta häfte, upplästes, hvarefter, sedan decharge blifvit beviljad, val företogs. Till styrelsemedlemmar omvaldes fru Adlersparre, frökarna Engström, Forsell och fil. d. Ellen Fries, riksantikvarien Hildebrand och fru Whitlock. Till styrelsesuppleanter omvaldes frökarna Elfving och Dahlgren, fruarna Kerfstedt och Gylden samt professor Rosén och nyvaldes i stället för kapten Hubendick och fru Arwidson, hvilka önskade utgå ur styrelsen, fröken C. Wahrolin och brukspatron A. Nordenson. Till revisorer omvaldes häradshöfding Å. Lundell, fru E. Odelberg och fröken A. Rossander, och till revisorssuppleanter fru S. Wising, doktor W. Svedbom och revisionssekreteraren W. Uppström.

Fröken *G. Adelborg* höll härefter ett med intresse åhördt föredrag om *svenska allmogeflickors utvandring till Danmark under de senare åren*, hvilket föredrag i detta häfte meddelas.

Fredrika-Bremer-Förbundets sjukassa. Ledamöterna i denna kassa hade den 18 april allmänt årsmöte. hvarvid styrelsens och revisorernas berättelser upplästes.

Af dessa handlingar inhemtades bland annat, att i sjukhjälp utdelats under år 1892 3,477 kronor 50 öre, eller nära dubbelt så mycket som under föregående år och högre än kassans ordinarie inkomster. Orsaken härtill har hufvudsakligen varit den härskande sjukligheten, särskildt influensaepidemien. På grund af frikostiga gåfvor har dock kapitalbehållningen under 1892 ökat med 573 kronor 50 öre.

Styrelsen erhöll ansvarsfrihet för förvaltningen, hvarefter ett förslag till en mindre ändring af stadgarna i syfte att vinna inregistrering antogs.

Till styrelseledamöter valdes: professor P. G. Rosén, ordförande, doktor C. Nyström, v. ordförande och kassaförvaltare, medicinalrådet D. Pontin, fröken Anna Roos och fröken Theresa Geijer, sekreterare och bokförare samt till suppleanter: fru Fr. Lybeck, fröken G. von

Plomgren och professor O. Sandahl. Revisorer: öfverstelöjtnant C. E. Elfving och fröken H. Casselli; revisorssuppleanter: fröknarne A. Fabricius och A. Dahlström.

Stipendiefonderna.

Från den af onämnd gifvare stiftade donationsfonden för kvinnor, som studera medicin, har genom den af Förbundets styrelse utsedda valnämnden de för innevarande år lediga stipendierna tilldelats: det å kr. 500 med. kan. fröken *Ellen Sandelin* och det å kr. 400 med. kand. fröken *Sophie Holmgren*.

Dessutom har ett extra stipendium för en gång å kr. 500 från samma fond tilldelats med. kand. fröken *Maria Folkeson*.

Sekreteraren i stipendiekomitén fröken M. Silow lämnade den 7 dennes inför en inbjuden krets i Nyköping en redogörelse för Fredrika-Bremer-Förbundet och syftet med dess stipendiefonder, hvarefter en lokalkomité bildades med friherrinnan Ida Printzsköld som ordförande, i syfte att verka för Södermanlands läns insats i Allmänna Stipendiefonden.

Fru *Axelina Edelstam f. Odelberg* har godhetsfullt åtagit sig att vara Fredrika-Bremer-Förbundets ombud i Nyköping sedan fröken *Amanda Bergstedt* på grund af afflyttning från orten afsagt sig nämnda uppdrag.

PAUL VOSS,

Specialaffär för Sybehör,

43 Drottninggatan 43

(hörnhuset af Klarabergsgatan).

Billiga och bestämda priser.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrannt och af bästa materiel.

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Albert Schmidts Handskaffär

Stockholm, Arsenalsgatan 8.

Svenska, Engelska, Franska och Tyska promenadhandskar, såväl fodrade som ofodrade. Balhandskar.

Allm. tel. 71 39.

Order från landsorten utföras mot efterkraf.

Å

Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,

54 Drottninggatan, 1 tr., Stockholm,

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektions-gifvare i språk, svenska ämnen, musik, sång, ritning och målning, handarbeten m. m., svenska och utländska lärar-innor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, hus-föreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläderskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Kvinliga gymnaster

anmälda för sommarplatser

å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, Stockholm.

Fredrika-Bremer-Förbundets Berättelse för år 1892, det åttonde året af dess verksamhet.

Fredrika-Bremer-Förbundet har under detta liksom under de föregående åren arbetat i den riktning och efter det program, som vid dess stiftande faststälts; och de kraf, som allmänheten allt mer anser sig befogad att ställa på förbundet, den allt större verksamhet, som råder å förbundets byrå, liksom ock de nya arbetsområden, som under året upptagits, bära vitne om en sund och lifskraftig utveckling af förbundet.

Medlemmarnes antal har under året stigit från 1,533 under föregående år till 1,564, deraf ständiga medlemmar 244. Medlemsantal.

Förbundets ärenden ha handledts, förutom af styrelsen och dess suppleanter, af 12 komitéer, och antalet af de personer, hvilka direkt arbeta för förbundets intressen, uppgår till 80. Härtill komma dessutom alla de ombud, som i landsorten arbeta för förbundets olika verksamhetsgrenar.

Vid årsmötet den 18 maj förrättades val efter de styrelsemedlemmar, hvilka voro i tur att afgå, samt efter fru A. Montelius och fröken M. Wærn, hvilka undanbedt sig återval, och i hvilkas ställe invaldes fru A. Höjer till styrelseledamot och rektor V. Adler till suppleant.

Styrelsen har sålunda under detta år utgjorts af:

Ordinarie medlemmar: riksantikvarien Hildebrand, ordförande, hofintendenten A. Börtzell, vice ordförande, fröken Anna Roos, sekreterare, doktor Carl Nyström, kassaförvaltare, fru S. Adlersparre, fru E. Ankarsvärd, fröken L. Engström, fröken M. Forsell, fröken E. Fries, fru A. Höjer, revisionssekreteraren H. Rohtlieb samt fru S. Whitlock. Styrelse.

Suppleanter: fröken G. Elfving, kapten L. A. Hubendick, fröken L. Dahlgren, fru A. Kerfstedt, professor P. G. Rosén, fru Th. Gyldén, fröken M. Silow, fru J. Jolin, fru G. af Klintberg, rektor V. Adler, fru M. Arwidson, fröken G. Hjelmerus.

Revisorer: härads höfding A. Lundvall, fru E. Odelberg och fröken A. Rossander.

Revisorssuppleanter: fru S. Wising, doktor W. Svedbom och revisionssekreteraren W. Uppström.

Det af Styrelsen utsedda förvaltningsutskottet har bestått af:

Ordinarie: fruarna Adlersparre och Ankarsvärd, fröken Roos samt herrar Hildebrand och Nyström (såsom kassaförvaltare själfskrifven ledamot).

Suppleanter: hofintendenten Börtzell, fröken Dahlgren och fröken Forsell.

Styrelsen har under året sammanträdt 5 och förvaltningsutskottet 10 gånger. Dessutom hafva sammanträden hållits af de för särskilda ändamål tillsatta styrelserna och komitéerna, för hvilkas verksamhet redogörelse här nedan följer.

Ombud och
filial.

Förbundets ombud uppgå vid 1892 års slut till 41, hvar öfver förteckning återfinnes i bil. I.

Filialen i Malmö, hvars verksamhet fortgått från 1887, har från den 1 juli detta år upphört.

Det visade sig nämligen att den hufvudsakligen togs i anspråk i och för platsförmedlingen, och styrelsen ansåg att denna gren af förbundets verksamhet kunde lämpligare omhandhafvas af förbundsbyrån i Stockholm. Fru Anna Lewenhagen, som med stort nit och intresse förestått filialen, har, såsom ombud i Malmö, fortfarande egnat sig åt förbundets tjänst.

Förbunds-
byrån.

Förbundets byrå har under året inflyttat i en ny och rymligare lokal, bestående af 4 rum, expeditionsrum, platsförmedlingens rum, föreståndarinnans rum, som äfven användes till styrelsens sammanträden, samt styrelsens enskilda arbetsrum. Våningen är ljus och hemtreflig och har ett godt läge vid Drottninggatan. Det ökade utrymmet var särdeles välbehöfligt, då uti den förra lokalen arbetet ofta fördröjdes genom brist på arbetsplatser, och då dessutom det personliga meddelandet med dem, som å byrån sökte upplysningar, lätt stördes genom olika arbetsområdens sammanförande inom samma rum.

Såsom föreståndarinna å byrån har fortfarande tjenstgjort fröken G. Adelborg. Platsförmedlingsafdelningen har skötts af fröken T. Geijer, sjukvårdsafdelningen af fröken S. Ulrich och kassan af fröken U. Hammarsköld. Dessutom har, liksom under föregående år, byrån haft att tillgå villig och kraftig hjälp af förbundet intresserade personer.

Å byrån råder vanligen en liflig verksamhet, då byrån är en centralpunkt för alla förbundets olika intressen. Här ske förfrågningar icke blott angående de områden, som lyda direkt under byrån, utan ock angående alla de afdelningar, som hafva egna styrelser, såsom sjukkassan, stipendiefonderna, hemstudierna, drägreformföreningen m. m.

Här träffas ock styrelsens medlemmar och öfverlägga sines emellan eller med byrån om praktiska och lämpliga anord-

ningar för att göra resultaten af deras verksamhet tillgängliga för allmänheten.

Bland ärenden inom byråns verksamhetsområden kunna, såsom förut, antecknas *ekonomiska frågor* (angående pensionsinrättningar, ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, stipendie- och understödsfonder m. m.) samt *juridiska frågor* (angående rätt att deltaga i stadsfullmäktige-, skolråds- och prestval, rätt att inväljas i skolråd- och fattigvårdstyrelse, uppsättande af äktenskapsförord och testamente m. m.).

För att kunna fylla de kraf, som i detta afseende ställas på byrån, har denna fortfarande sig tillförsäkradt biträde af framstående yrkesmän på dessa områden.

I *hygieniska ämnen* har någon fråga icke blifvit framställd.

Förfrågningar angående *skolor, lärokurser och arbetsområden* hafva såsom vanligt ofta framställts och byrån har dervid tagit tillfället i akt, dels att framhålla de praktiska arbetsområdena, hvilka ofta allt för litet beaktas, dels ock att påpeka de nya arbetsområden (t. ex. trädgårdsmästare- och apotekareyrket), som under de senare åren blifvit tillgängliga för kvinnor.

I afseende å *platsförmedlingen* må meddelas:

Antalet inskrifna arbetsgifvare har varit 405 och arbetsökande 589. Af arbetsgifvarne hafva 150 återtagit sin ansökan och af arbetsökande 227. Platsförmedlingen har omfattat dels fasta platser, såsom föreståndarinna, lärarinna, värdinna, gymnast, biträde i hem, på kontor, i handel m. m., dels ock tillfälligt arbete, såsom lektioner, öfversättning m. m.

Sammanlagda beloppet af årslöner för de genom byråns förmedling under året tillsatta fasta platserna uppgår till nära 33,000 kr. Högsta löner hafva varit i skola kr. 1,000, i familj i Sverige kr. 800 och i familj utomlands kr. 1,260.

Å platsförmedlingsafdelningen har arbetet under året varit ganska tungt, beroende deraf, att så småningom så väl arbetsgifvares som arbetsökandes anspråk höjts. Arbetsgifvarne, vilseledda af en mängd annonser att plats önskas mot fritt vivre, framställa höga anspråk på kunskaper. på samma gång som de söka sänka lönerna, under det de arbetssökande, som nu år för år i allmänhet bekosta sig en grundligare utbildning än förr, med rätta söka vinna för sig en högre aflöning. Följden blir att om ock många arbetssökande äro inskrifna, det ofta blir omöjligt att bland dem finna en kompetent person, villig att på erbjudna vilkor antaga plats.

Att af arbetsgifvarne 150 återtagit sin ansökan torde hafva sin grund i dessa förhållanden.

Verksamheten inom afdelningen för *anskaffande af sjuk-sköterskor* har i år varit ännu lifigare än de föregående åren, i det att sköterskor anskaffats i 384 fall. Afven med anled-

ning af den på hösten befarade koleran rådde stor efterfrågan å sköterskor från olika orters hälsovårdsnämnder, hvilka önskade sköterskor ställda "i expectance", d. v. s. beredda att på kallelse genast infinna sig till tjänstgöring. Cirka 90 sjuk-sköterskor hafva under året varit inskrifna på byrån. Af dessa hafva öfver halfva antalet genomgått kurser vid Hemmet för sjuk-sköterskor, Sophiahemmet och Röda Korset eller sjuk-sköterskekursen vid Sabbatsberg; de öfriga hafva blifvit inskrifna på grund af goda betyg från lasarettsläkare öfver långvarig och insigtsfull tjänstgöring som sköterskor å något större sjukhus. Ett godt stöd för sköterskorna är den kontroll, som byrån, efter hvad i dess förmåga står, söker utföva öfver dem, samt den jämnare fördelning af arbetet mellan de verkligt dugliga privatsköterskorna, som genom byrån kan äga rum.

Hem-
studierna.

Hemstudiekomitén har liksom föregående år utgjorts af fröknarna E. Fries, G. Elfving, M. Forsell, L. Granbom och S. Leijonhufvud. Expeditionen på förbundets byrå har handhafts af fröken Forsell, och då hon någon kortare tid varit förhindrad, af fröken Elfving.

Af s. k. fortsatt råd och ledning för studier hafva under året 18 elever begagnat sig.

Bokråd hafva lämnats för studium af tyska, franska, engelska och italienska språken samt för allmän historia och hushållskemi.

Genom välvilligt tillmötesgående af en lärarinna har komitén blifvit satt i stånd att lämna ledning för en kurs kostnadsfritt.

Rörande räkenskaperna för hemstudieafdelningen hänvisas till bil. V.

Bokkomitén.

Liksom föregående år har *bokkomitén* haft till medlemmar fruarna E. Ankarsvärd, S. Almquist, B. Nordenson, fröknarna L. Engström, M. Forsell, G. Hjelmerus samt bokhandlaren H. Sandberg, hvarjämte fru H. Anderson såsom adjungerad ledamot vid julen välvilligt deltog i det då synnerligen brådskande komitéarbetet.

Granskningen af för barn och ungdom afsedda böcker har oafbrutet fortgått. De omdömen komitén afgifvit, särskildt öfver till julen utkomna barn- och ungdomsböcker, hafva äfven i år offentliggjorts så väl i Dagnys sista häfte för året, som i separataftryck.

Då upplagan af den förteckning öfver barn- och ungdomslitteratur, som utgafs redan år 1888 och som sedan för hvarje år fullständigats genom supplementslistor, var i det närmaste utgången, har komitén under det gångna året utgifvit en ny sådan. Den förra förteckningen har noggrant genomgått; flere böcker, som efter förnyad granskning ej ansetts lämpliga att åter upptagas, hafva strukits och nya införts; en del ålders-

bestämmelser hafva ändrats, och komitén hoppas därför, att denna nya bokförteckning bättre än den föregående skall motsvara det med densamma afsedda ändamålet.

I föregående årsberättelse omnämndes, att komitén genom enskild frikostighet satts i stånd att under hösten 1891 inbjuda hugade författare till en andra pristäflan för barn- och ungdomsböcker. Täflingsskrifterna skulle vara inlämnade till bokkomitén före den 15 april 1892. Inom den utsatta tiden hade femton täflingsskrifter inkommit. Efter verkställd granskning beslöts, att första priset, som utgick med 300 kronor, skulle tilldelas täflingsskriften "Sigtrygg Torbrandsson" och det andra priset — 100 kronor — täflingsskriften "Från nordisk rot". Vid namnsedlarnes öppnande befanns "Sigtrygg Torbrandsson" vara författad af fru Matilda Lönnberg samt "Från nordisk rot" af fru Maria Anholm. Komitén beslöt att dessutom med särskildt erkännande omnämna täflingsskriften "Barnen på Broby". — De båda prisskrifterna hafva till julen utkommit på aktiebolaget P. A. Norstedt & Söners förlag, "Från nordisk rot" under den förändrade titeln "Vikingar och deras ättlingar".

Under år 1892 har *förbundets tidskrift Dagny*, hvars utgifvande försiggått efter samma plan som de föregående åren, haft att glädja sig åt en stigande uppmuntran från allmänhetens sida, hvilket bland annat framgår däraf, att dess prenumerantantal i en ganska betydande grad ökats. Redaktionen har föreståtts af fröken Lotten Dahlgren såsom redaktör jämte en redaktionskomité, hvars medlemmar äro: Förbundets ordförande, fruarna Kerfstedt och Ankarsvärd samt fröknarna Engström och Maria Cederschiöld (den senare nyvald). Fru Adlersparre har dessutom godhetsfullt deltagit i komiténs arbete.

Bland de viktigare frågor som i tidskriften behandlats må nämnas: om behovet af sjuksköterskor på landsbygden, om samskolor, kvinnan och försvarssaken, märkligare, kvinnan angående, motioner vid årets riksdag, om granskning af nöjesböcker för barn och ungdom, om manliga och kvinnliga bankfunktionärer, om kvinnliga telegrafisters pensionsrätt, om den svenska kvinnans deltagande i Chicagoutställningen m. m. m. Dessutom har Dagny innehållit lefnadsteckningar öfver under året afidna framstående svenska kvinnor, meddelat kritiker öfver nyutkommen litteratur, lämnat uppsatser och korrespondensartiklar rörande personer och företeelser i utlandet, som för kvinnofrågan varit af betydelse, hvarförutan talrika notiser gifvit läsaren tillfälle att följa kvinnoosakens framsteg och utveckling i så väl Sverige som andra länder. Dagny har äfven satt sina läsare i tillfälle att följa förbundets verksamhet genom de förbundsmeddelanden, som i hvarje häfte förekommit.

Tidskriften
Dagny.

Sjukkassan.
Stipendie-
komitén.
Drägtreform-
föreningen.
Öfriga
komitéer.

Redogörelse för *sjukkassans, stipendiekomiténs* och *drägtreformföreningens* verksamhet återfinnes i bil. II, III, IV.

Komitén för *utredning af de till Danmark utvandrande svenska allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden*, samt komitén för *ordnandet af kurser i trädgårdsodling för kvinnor*, ha under detta år ej varit i tillfälle att utöfva någon betydande verksamhet.

Samkväm.

De sedvanliga *vår- och höstsamkvämen* ha äfven detta år anordnats af komiterade, fruarna D. Kindstrand, M. Arwidson, J. Jolin och E. Upmark, intendenten G. Upmark samt amanuensen E. Folcker. Dessa samkväm, der musik, konstexposition och föredrag omväxlat, hafva varit talrikt besökta och af allmänheten omfattats med lifligt intresse.

Fältskärs- o.
sjuksköterske-
kurser.

Med anledning af den vid förbundets årsmöte 1892 upplästa artikeln angående behovet af utbildade sjuksköterskor för landsbygden hafva inom förbundet förberedande åtgärder för utbildande af sådana sköterskor pågått.

Enligt den i artikeln framkastade planen skulle utbildningen till sjuksköterska förenas med utbildningen till fältskär. Den sålunda till fältskär utexaminerade sjuksköterskan anses genom sin dubbla utbildning blifva särskildt lämplig att användas vid sjukvård på landsbygden, t. ex. vid sjukstugor å aflägsna orter eller å större bruk, der olycksfall ofta inträffa, men läkare ej finnes hvarje dag tillgänglig.

Då tillfälle till god sjuksköterskeutbildning redan finnes, har förbundets arbete hufvudsakligen riktats på att ordna den för förbundets sköterskor afsedda fältskärsutbildningen och förbundet har lyckats att som föreståndarinna för denna nya afdelning af förbundets verksamhet vinna fröken Ameline Sterky, utexaminerad fältskär.*

Komité för svenska kvinnans deltagande i Chicago-utställningen 1893.

Från den i Amerika med anledning af världsutställningen i Chicago tillsatta damkomitén kom mot slutet af år 1891 en uppmaning till Sveriges kvinnor att deltaga i världsutställningen derstädes sommaren 1893. Fredrika-Bremer-Förbundet anmodades att taga saken om hand, och sedan förbundets styrelse härtill förklarar sig villig, tillsattes en förberedande komité, bestående af fru Ankarsvärd samt fröknarna Adelborg, Fries och Wærn, hvarjämte komitén som ordförande invalde fru Olivecrona.

Den förberedande komiténs första åtgärd blef att i förbundets namn inbjuda för saken intresserade personer till ett

* Å förbundets afdelning för till fältskärer utbildade sjuksköterskor hafva under 1893 de två första sköterskorna inskrifvits. Båda hafva efter förut genomgången sjukvårdskurs studerat under fröken Sterky och derefter tagit fältskärs-examen med goda betyg och komma att under läkares ledning egna sig åt sjukvård på landsbygden.

möte å hotell Continental den 13 mars. Härfpå följde ytterligare två konstituerande möten, den 18 och 27 mars; vid det sista afgick den af förbundet tillsatta komitén, som nu fullgjort sitt värf att förbereda arbetet för den svenska kvinnans deltagande i Chicago-utställningen.

* * *

Förbundet har äfven under detta år haft glädjen emottaga betydliga *gåfvor*. De utgöra ett sammanlagdt belopp af 735: 07 kronor, på följande sätt fördelade: Stipendier och gåfvor.

Från onämnd gifvare till priståflan (se bok-komitén).....	kronor 400: —
Genom fru H. Haglund till stipendier vid Björnsås' hushållsskola	” 300: —
Från onämnd, gåfva att genom byrån utdelas	” 20: —
Öfverbetalning genom div. personer till förbundets allmänna kassa.....	” 14: 07
Öfverbetalning till tidskriften Dagny	” 1: —
Summa kronor 735: 07.	

För de gåfvor, hvilka lämnats till de olika afdelningarne inom förbundet och som ej ingått i den allmänna kassan, redovisas i dessa afdelningars särskilda berättelser.

Af egna medel har förbundet utlämnat från *fru S. Whitlocks stipendiefond* till förra årets stipendiat fröken Wilhelmina Olsson, som fullföljer sina studier i Lund, kr. 120.

Under det gångna året ha, i öfverensstämmelse med på allmänt möte fattadt beslut, till 4 personer utlämnats såsom *förlagslån* tillsammans 900 kronor; och hela det belopp, som vid årets slut var utestående i sådana lån, uppgick till 4,560 kronor, fördeladt på 13 personer. Utlämnande af lån.

Under hänvisning till den af kassaförvaltaren meddelade redogörelsen för förbundets affärsställning, se bil. V, torde här särskildt böra framhållas följande:

Förbundets fonder hafva uppkommit dels sålunda att, i öfverensstämmelse med stadgarne, inträdesavgifter — från och med 1890 endast hälften deraf — och ständiga ledamöters avgifter fonderats, dels genom tillkomsten af fru S. Whitlocks stipendiefond. Dessa fonders sammanlagda belopp eller med andra ord beloppet af förbundets kapital utgör kr. 14,602: 25 (mot kr. 13,762: 25 vid utgången af 1891). Fonder.

Stipendiefonderna och sjukkassans fonder bokföras särskildt och redogörelse för desamma följer.

Fredrika-Bremer-Förbundets ombud år 1892.

Andersson, Hilding, fru, Vexjö.
 Bergstedt, Amanda, fröken, Nyköping.
 Broberg, M., fru, Filipstad.
 Brundell, Karin, fröken, Sundsvall.
 Burman, Hulda, fröken, Luleå.
 Danielsson, Anna, fröken, Kristinehamn.
 de Laval, Ebba, fröken, Söderhamn.
 Edström, Maria, fru, Sundsvall.
 Ekevall, Selma, fru, Skellefteå.
 Fischer, Lotten, fru, Ekeberg, Lidköping.
 Fischerström, Anna, fröken, Karlskrona.
 Florén, Andriette, fru, Mariestad.
 Grape, Augusta, fru, Umeå.
 Göransson, Sophie, fröken, Landskrona.
 Holm, Siri, fröken, Luleå.
 Holmgren, Ann-Magret, fru, Upsala.
 Johansson, Rosina, fru, Umeå.
 Kolthoff, Majken, fröken, Kyrkebyn, Segmon*.
 Langlet, Mathilda, fru, Upsala.
 Lewenhagen, Anna, fru, Malmö.
 Lithner, Augusta, fröken, Strengnäs*.
 Munthe, Maria, fröken, Ystad.
 Nymann, Augusta, fröken, Göteborg.
 Osterman, Marianne, fröken, Lund.
 Pihl, Aurore, fröken, Norrköping.
 Renborg, Alma, fröken, Östersund.
 Renborg, Hildur, fröken, Lidköping.
 Rundgren, Charlotte, fru, Karlstad.
 Ryding, Karin, fru, Venersborg.
 Sandegren, Ingeborg, fröken, Uddevalla*.
 Sjöcrona, Helena, fröken, Helsingborg.
 Sjöberg, Hanna, fröken, Falkenberg.
 Sjögren, Anna, fröken, Karlshamn.
 Sterky, Ameline, fröken, Upsala.
 Strömberg, Emma, fröken, Varberg.
 Tengström, Olga, fröken, Venersborg.

---

*) Afsagt sig ombudskapet under året.

Thorséen, Fredrika, fröken, Neder-Luleå.
 Trybom, Elin, fröken, Skara.
 Ugglå, Sophie, fröken, Borås.
 Unger, Hedvig, fru, Hitorp, Nora.
 Versteegh, Inez, fru, Hernösand.

Bil. II.

Styrelsens för Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassa årsberättelse till årsmötet 1893.

Sjuk-kassans verksamhet har under år 1892 fortgått och utvidgats på sätt följande siffror utvisa:

Delegarnes antal som vid 1891 års utgång var 199 hade vid slutet af år 1892 höjt sig till 208.

Under året har ett sammanlagdt belopp af kr. 3,477: 50 såsom sjukhjälp utdelats (mot kr. 1,864: 50 föregående år).

Sammanställningen med föregående år utvisar följande:

	Medlemmarnes antal.		Sjukhjälp.
År 1887	97	kronor	159: —
» 1888	136	»	694: 50
» 1889	153	»	1,524: 50
» 1890	188	»	1,444: —
» 1891	199	»	1,864: 50
» 1892	208	»	3,477: 50

För kassans kapitalställning, utgifter och inkomster redovisas i kassaförvaltarens rapport.

Kassans expedition har hållits öppen i Fredrika-Bremer-Förbundets lokal en gång i veckan, hvarjämte anmälningar mottagits å denna lokal kl. 11—4 alla dagar.

I afseende på inträde i kassan gäller fortfarande:

att kvinnor tillhörande de kategorier, för hvilka kassan närmast varit afsedd, utan vidare vinna inträde under förutsättning af rent läkarebetyg;

att för inträdessökande med kvalificerad läkarebetyg afgörandet ligger hos de tre läkare, som tillhöra styrelsen, samt

att i öfriga fall styrelsen i sin helhet beslutar.

Kassaförvaltarens redogörelse lyder som följer:

Vid 1892 års utgång utgjorde sjukkassans

Tillgångar.

Fordran i Stockholms läns sparbank	2,015: 18
» » Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	119: 41
1 St. Eriks Bryggeri-Aktiebolags 4½% obligation	1,000: —
2 st. Allmänna Hypoteksbankens 4½% obligationer	2,050: —
Å löpande räkning med C. G. Cervin	40: 89
Kontant	59: 32
	<hr/>
Summa kronor	5,284: 80.

Skulder.

Försäkringsfonden vid början af 1892	3,626: —
Donationsfonden	63: —
Reservfonden	1,022: 30
Saldo: Kapitalökning under året	4,711: 30
	<hr/>
Summa kronor	5,284: 80.

Ofvanstående kapitalökning, kr. 573: 50, har uppkommit på grund af följande förhållande mellan inkomst och utgift:

Inkomst.

Inträdesafgifter från 13 medlemmar	62: —
Årsafgifter från 208 medlemmar	2,791: 65
Straffräntor	7: —
Räntor (influtna)	238: 01
Gåfvor	1,205: —
	<hr/>
Summa kronor	4,303: 66.

Utgift.

Sjukhjälp	3,477: 50
Kontorsutgifter	114: 50
Hyra för 1891	88: 16
Löner	50: —
	<hr/>
Saldo: Kapitalökning	252: 66
	<hr/>
Summa kronor	4,303: 66.

Inventarierna, bestående af räkenskapsböcker och skrifmateriel, äro ej upptagna i något värde. Fröknarna A. Roos och A. Fabricius hafva äfven under det förflutna året med uppoffrande

nit och mycken skicklighet skött kassans registrering och ekonomiska expedition.

Stockholm den 28 januari 1893.

Carl Nyström.

Ofvanstående redovisning är af oss granskad och riktig befunnen.

Stockholm den 2 mars 1893.

Hilda Caselli.

C. E. Elfving.

Fondernas ställning inses af följande af kassans ordförande utarbetade redogörelse:

Enligt en af undertecknad verkställd beräkning af fonderna till Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassa voro dessa vid början af år 1893 följande:

Försäkringsfonden	kronor 4,461: —
Reservfonden	» 823: —

hvilka tillsammans vid ingången af år 1893

motsvara kassans förmögenhet i belopp af hela kronor 5,284: —

Häraf samt af föregående års räkenskaper och redogörelse framgår, att, till förstärkning af försäkringsfonden samt till bestri-dande af utgifter för sjukhjälp och förvaltning, åtgått icke allenast föregående års understödsfond och influtna gåfvor, utan äfven en del af reservfonden. Detta ogynsamma förhållande förklaras der-utaf, att sjukligheten varit ofantligt stor eller nära 11 sjukdagar i medeltal på person, under det att de tabeller, enligt hvilka års-afgifterna blifvit beräknade, endast angifva i medeltal 6,7 sjukdagar på person.

Stockholm i februari 1893.

P. G. Rosén.

I syfte att vinna inregistrering och dermed följande stats-understöd beslöts vid årsmötet den 26 april ändring af §§ 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 samt tillägg af tvenne §§ i sjuk-kassans stadgar.

Kassans styrelse har under året haft följande sammansättning:

Ordinarie styrelsemedlemmar.

Professor *P. G. Rosén*, ordförande.

Doktor *Carl Nyström*, vice ordförande och kassaförvaltare.

Fröken *Anna Roos*)
Fröken *A. Fabricius*) vid expeditionen.

Medicinalrådet *D. Pontin*.

Suppleanter.

Fru *F. Lybeck.*
Fröken *G. von Plomgren.*
Professor *O. Sandahl.*

Revisorer.

Fröken *H. Casselli.*
Öfverstelöjtnant *C. E. Elfwing.*

Revisorssuppleanter.

Fröken *A. Dahlström.*
Fröken *L. Borg.*

Styrelsen tillåter sig slutligen erinra:

Under året har det understödsbelopp, som utgått till kassans delegare, varit nära dubbelt så stort som under föregående år och högre än kassans ordinarie inkomster. En af de härvid hufvudsakligen medverkande orsakerna har varit den herskande sjukligheten, särskildt influensa-epidemien. Af det nämnda förhållandet framgår tydligare än någonsin det stora gagn, som särskildt under svåra tider delegarne kunna hemta af sin rätt till understöd af kassan, men äfven att kassan, för att öka sin trygghet vid sådana tillstötter och för att ej dervid vara beroende af tillfälliga bidrag från icke medlemmar, behöfver en större anslutning, hvarför hvar och en, som hyser intresse för denna goda form af själfhjälps, bör bemöda sig att befordra kassans utveckling genom att tillföra den nya medlemmar.

Revisionsberättelsen lyder som följer:

Undertecknade, utsedda revisorer att granska Fredrika-Bremer-Förbundets sjukkassas förvaltning och räkenskaper för år 1892, få härvid, efter fullgjordt uppdrag, derom afgifva följande berättelse:

Beträffande tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter få vi hänvisa till kassaförvaltarens med räkenskaperna fullt öfverensstämmande, af oss godkända redovisning. Styrelsens af oss genomgångna protokoll, jemte deri omförmälda beslut hafva icke föranlett till någon erinran å vår sida.

Kassans räkenskaper äro förda med utmärkt ordning och noggrannhet samt åtföljda af erforderliga verifikationer. Värdehandlingarne äro förvarade i brandfritt kassahvalf.

Då ingen anledning till anmärkning förekommit, få vi tillstyrka, att full ansvarsfrihet för förvaltningen under år 1892 måtte beviljas styrelsen.

Revisorerna hafva fäst uppmärksamheten vid att sjukhjälpen under året så hårdt anlåtats, att den med nära 700 kr. öfverstiger årsafgifterna. Då dertill kommer den reglementerade afsättningen till försäkringsfonden, så skulle följden häraf blifva en kapital-

minskning, större än den nuvarande kapitalökningen, så vida icke gåfvor ganska rikligt under året influtit. Orsaken härtill torde i första rummet böra tillskrifvas den allmänna större sjukligheten under året, men skulle äfven kunna tyda på behovet af en allmän höjning af årsafgifterna. Då likväl denna åtgärd skulle innebära en orättvisa mot dem, som litet eller intet anlitat sjukhjälp, hafva vi tänkt oss att en rättvisare reglering skulle kunna åstadkommas, om årsafgifterna höjdes endast för dem, hvars utbekomna sjukhjälp öfverskrider en viss bestämd mångfald af de inbetalda årsafgifterna (dock med möjlighet till återgång). Den faktiska sjukligheten torde här vara minst lika bestämningsberättigad, som ålder eller ett kvalificerad läkarebetyg.

Stockholm den 2 mars 1893.

Hilda Casselli.

C. E. Elfving.

Revisorernas mening, att årsafgifterna skulle höjas för dem, »hvars utbekomna sjukhjälp öfverskrider en viss bestämd mångfald af de inbetalda årsafgifterna» kan styrelsen icke biträda, då en sådan åtgärd torde inkräkta på deras rätt, som redan inträdt i kassan.

Bil. III.

Stipendiekomiténs årsberättelse.

Stipendiekomitén har under år 1892 haft att glädja sig åt mycken framgång och uppmuntran i sitt arbete, i det de lokala komitéerna å skilda orter inom flera län samverkat med centralkomitén, dels genom spridandet af anteckningslistor för upptagandet af årsafgifter och dels å en del orter genom anordnandet af musikaliska och dramatiska soiréer till förmån för länsinsatserna i allmänna stipendiefonden. Till samma fond har under året tvenne större donationer öfverlemnats nämligen en å kronor tio tusen (10,000) och en å kronor fem tusen (5,000), båda skänkta med villkor af lifränta åt gifvarne. Den förra gåfvan (10,000) lemnades af numera aflidna fru Fredrika Linnell, den sednare genom professor Sundén i Upsala från en person som önskar vara onämnd. Förutom ofvannämnda gåfvor har fröken Ellen Bergman öfverlemnad* kronor två hundra (200) till allmänna stipendiefonden.

Donationsfonderna hafva ökats med ett belopp af kronor fyr-tiotretusen (43,000) som af fröken Ellen Bergman öfverlemnats placerade i obligationer och inteckning skänkta till den af henne år 1890 stiftade »slägtstipendiefonden».

* Af dessa kronor 200 aflemnades 100 sedan räkenskaperna för året afslutats, hvar för sig endast 100 stå upptagna i 1892 års räkenskaper.

Från donationsfonderna har under året den första stipendieutdelningen egt rum i det tvenne stipendier, ett å kronor femhundra (500) och ett å kronor fyrahundra (400) utdelats från donationsfonden afsedd för kvinnor som studera medicin. Val af stipendiater verkställdes genom den af förbundsstyrelsen utsedda valnämnden, som tilldelade medicine kandidaten fröken Ellen Sandelin Upsala det större och med. fil. kandidaten fröken Sophie Holmgren Lund det mindre stipendiet.

För organiserande af nya lokalkomitéeer för att främja stipendiesaken, har stipendiekomiténs sekreterare under september och oktober företagit resor inom Norrbottens, Westerbottnens och Westernorrlands län, der å flera orter inför inbjudna kretsar redogörelser lemnats för Fredrika-Bremer-Förbundet och syftet med dess stipendiefonder. Som följd häraf bildades lokalkomitéeer i städerna Sundsvall, Hernösand, Umeå, Skellefteå, Piteå, Luleå och Haparanda.

Samtliga årsbidrag, större gåfvor och donationer, som under året öfverlemnats till stipendiefonderna, uppgå till ett belopp af kronor sextiofemtusen niohundra nittiofem: 40 öre (65,995: 40) hvaraf 22,995: 40 tillfallit allmänna stipendiefonden och 43,000 kronor donationsfonderna.

De influtna stipendiemedlen hafva af komitén öfverlämnats till styrelsen för stipendiefondernas förvaltning, hvars *ordinarie medlemmar* äro: fru Anna Wallenberg, f. von Sydow, generaldirektör Alb. Anderson, revisionssekreterare H. Röhtlieb, professor P. G. Rosén, fröken Mathilda Silow. *Suppleanter* äro: professor H. Gylden, fröken Clara Montelius. *Revisorer*: expeditionschefen E. von der Lancken, fröken Ingeborg Elfving, grosshandlaren Olof Melin (riksdagsman från Göteborg). *Revisorssuppleant*: d:r G. Elowson (riksdagsman från Vermland).

Revisionsberättelse.

Utsedde att granska 1892 års räkenskaper för de under Fredrika-Bremer-Förbundets vård och inseende stående fonder, få vi efter verkställd granskning, deröfver afgifva följande berättelse:

Allmänna Stipendie Fonden.

Credit.

Behållning från 1891	kr.	46,274: 41
Inbetalning af ombuden	»	7,895: 40
Gåfvor: af Fru Linnell	10,000	
» Frkn Bergman	100	
» onämnd Upsala	5,000	» 15,100: —
Räntor	»	2,247: 89
Andel i förvaltningskostnad fr. Donations-Fonden	»	50: —
Summa kronor		71,567. 70

Debet.

Afbetalning å förlagslån	kr.	245: 66
Räntor	»	254: 97
Utgifter för insamlingen (stipendiekomitén)	»	850: —
» » organisation af lokalkomitén i Norrland	»	400: —
En utbetald lifränta	»	100: —
Hyra för skåp i Stockh:s E:a bank	»	20: —
Behållning till 1893	»	69,697: 07
	<u>Summa kronor</u>	<u>71,567: 70</u>

Ofvannämnda behållning är placerad uti Falu Rättvik		
Mora Jernvägs-Aktie-B:s Obl:r 4 %		14,000: —
Aktie-bolaget Bergman Hummel & C:o Obl:r 4½ %		8,000: —
Kopparberg Hofors Sägverks-Aktie-B:s förbindelse*		23,000: —
Bergslagermas Jernv.-Aktie-B:s 5 % Oblig:r		5,000: —
Stockh. Int. Gar. Aktie-B:s depositionsbevis		5,000: —
» Enskilda Banks		14,500: —
» » » Upp- o. afskr. bevis		197: 07
	<u>Summa kronor</u>	<u>69,697: 07.</u>

Donations-Fonden		
utgörande anonym gifvares gåfva $\frac{3}{6}$ 1890 kr. 30,000		
uppgick vid 1892 års början till	kr.	31,900: 28
Under året upplupna räntor	»	1,478: 31
hvarifrån afgår:	<u>Summa kronor</u>	<u>33,378: 59</u>
Stipendier utbetalda	kr.	500: —
» »	»	400: —
	kr.	900: —

Förvaltningsbidrag till Allmänna Stip. fonden		50: —	950: —
	återstår	<u>Summa kronor</u>	<u>32,428: 59</u>

placerade uti:

Kopparbergs Hofors Säg. Aktie-bolagsförb:e	kr.	25,000: —
Sundsvalls Stads Obligationer 4½ %	»	5,000: —
» Ensk:a banks deposition	»	1,800: —
» » » upp- o. afskrif. bevis	»	628: 59
	<u>Summa kronor</u>	<u>32,428: 59</u>

Ellen Bergmans släkt-Stipendiefond		
som vid 1892 års början utgjorde	kr.	4,000: —
har under året ökats med samma välgörarinnas ytterligare gåfvor på olika tider	kr.	900: —
	»	100: —
	»	900: —
	»	100: —
	<u>Transport</u>	<u>2,000: — kr. 4,000: —</u>

* Förbindelsen å 25,000 — resten 2,000 tillhör Bergmanska fonden.

	Transport 2,000: — kr.	4,000: —
	» 25,000: —	
	» 16,200: —	43,200: —
	Summa kronor	47,200: —
med afdrag af:		
af fröken Bergman uttagna (se protokoll.		
Bil. C.)	1 3/2 1893	200: —
	kronor	47,000: —
Sistnämnda belopp är placeradt s. f.		
Aktiebolaget Bergman Hummel obl:r		2,000: —
Kopparb. Hofors sågv. A.-B:s förbindelser		2,000: —
Bergslagernas jernv. A.-B:s obl:r		18,000: —
Forsbacka jernverks A.-B:s inteckning		25,000: —
	kronor	47,000: —

Samtliga i berättelsen omnämnda värdepapper, hvilka vi funnit förvarade uti styrelsens kassafack i Stockholms Enskilda bank, äro efter vår öfvertygelse fullt betryggande och äro alla utgifter styrkta med oss förevisade verifikationer.

Då styrelsen derjemte efter vår uppfattning på ett mycket berömvärdt sätt iakttagit »förbundets» intressen, är det oss ett nöje, att härmed kunna tillstyrka densamma full och tacksam decharge för 1892 års förvaltning.

Stockholm 17 april 1893.

Ingeborg Elfving. E. von der Lancken. Olof Melin.

Bil. IV.

Styrelsens i Dräktreformföreningen årsberättelse för året mars 1892—mars 1893.

Dräktreformföreningens verksamhet har under det sjunde arbetsåret fortgått efter samma plan som de föregående åren.

Utställningar af föreningens hela modellserie hafva egt rum i Helsingborg, Karlstad, Landskrona och Kristinehamn.

På begäran af numera afidne doktor Ivar Lundberg i Upsala hafva skoldräkten och grossessdräkten varit, på ett möte för mödrar, exponerade i nya samskolan derstädes. För styrelsen är det en kär pligt att i detta sammanhang meddela, det doktor Lundberg städse omfattade föreningens sträfvan den med varmt intresse, och den får på detta sätt uttala ett djupt beklagande af hans alltför tidiga bortgång.

Den i fjor förfärdigade sportdräkten har varit utställd hos

fröken Johanne Biörn i Kristiania. Från Tromsö har beställning på åtskilliga mönster ingått.

Till den exposition, som af komitén för den svenska kvinnans deltagande i chicagoutställningen anordnades å Börsen i November förlidet år, hade fröken J. Ohlsson efter föreningens modeller låtit förfärdiga två lifstycken och tvänne delade kjolar.

Föreningen har under året fått ännu ett ombud, nämligen fröken *Anna Danielson*, föreståndarinna för elementarläroverket för flickor i Kristinehamn.

Af förekommen anledning anser sig styrelsen böra upplysa, att fröken J. Ohlsson, Blasieholmstorg 14, Stockholm, hvilken har föreningens modeller i sin vård och utför beställningar efter dessa, förfärdigar klädesplagg äfven efter andra modeller. Köpare af reformplagg böra därför observera, att vid föreningens modeller äro fästade lappar med påskrift *normalmodell*, att klädespersedlar, gjorda efter dessa modeller, skola vara försedda med föreningens stämpel samt att plagg, som förete den minsta afvikelse från normalmönstret, ej stämpas och slutligen att alla mönster äro klippta i öfverensstämmelse med nämnda modeller och, äfven de, afstämplade.

Bevis på intresse för dräktreformens sak har styrelsen mottagit från flere af ombuden. Ett bland dessa, doktorinnan Pallin i Lidköping, har i en skrifvelse redogjort för sin verksamhet. Fru Pallin framställer äfven åtskilliga anmärkningar mot några af föreningens modeller, särskildt mot kläderna för späda barn. Hon anser, att de mera allmänt brukliga modellerna yllemantel och knyttmantel äro att föredraga de fem, sex första månaderna af barnets lefnad. Styrelsen vidhåller emellertid sin mening, att de af föreningen godkända modellerna äro mera helsosamma och praktiska än de af fru Pallin förordade; ty äfven om barn de tre första veckorna, då deras rörelseförmåga ju är högst obetydlig, fara väl i sådana kläder, så torde dock vara obestriddigt, att barn redan i andra månaden äro i starkt behof af en mera ledig beklädning. Sys nu en utstyrsel af de vanliga modellerna, så är fara för handen, att denna utstyrsel användes fem till sex, ja stundom nio till tio månader. Dräktreformföreningen anser det därför vara ojämförligt mycket bättre, att barnen äro låt så vara mindre lämpligt klädda *en* månad, än att de äro i hög grad olämpligt klädda *nästan hela det första lefnadsåret*. — Styrelsen får härmed uttrycka sin tacksamhet till fru Pallin för det intresse hon ådagalagt och på samma gång uttala den förhoppningen att flere af ombuden måtte följa hennes exempel och delgifva styrelsen resultaten af sitt arbete för föreningen.

Från m:rs Fleetwood-Derby i London har styrelsen åtskilliga gånger fått mottaga beskrifningar på engelska reformkläder. Dessa modeller har styrelsen emellertid ej ansett lämpliga för svenska förhållanden.

På grund af uppmaningar från åtskilliga håll har styrelsen gått i författning om anskaffandet af en modell till turistdräkt. En sådan dräkt — hvilken fröken Sigrid Carlheim-Gyllensköld haft godheten låna styrelsen — kommer att å årsmötet förevisas och diskuteras. Med iakttagande af de ändringar, som af diskussionen i detta ämne möjligen komma att framgå såsom nödvändiga, ämnar styrelsen den närmaste tiden efter mötet låta förfärdiga föreningens modell. Denna kommer att utföras i från München införskrifvet s. k. *loden*-tyg. Denna tygsort är nämligen särskildt lämplig för turistdräkter. Tillika med föreningens öfriga modeller exponeras denna dräkt sedermera hos fröken J. Ohlsson.

Af förekommen anledning meddelas här, att dräkthereformföreningen icke haft något att skaffa med den af turistföreningen härstädes exponerade och till chicagoutställningen afsända kvinnliga turistdräkten.

Under året har styrelsen låtit förfärdiga följande nya modeller: byxor för vuxna, byxor för koltbarn, pelerin för vuxna och pelerin för barn.

Fru Carin Scholander, som under två år varit styrelsens ordförande, afsade sig i Sept. förlidet år detta uppdrag. Styrelsen anhåller att å egna och föreningens vägnar få till fru Scholander uttrycka sin stora tacksamhet för det intresse, den omsorg och det osparda nit fru Scholander ådagalagt vid skötandet af ordförandeskapet. Till ordförande i hennes ställe valdes fru Gurli Linder. Som protokollsförare har fungerat fru Ellen Gyllander. All korrespondens har ombesörjts af fröken Elsa Gylden.

Af fru H. Palme har till föreningen skänkts ett arkivskåp.

Styrelsen har under det gångna året haft följande sammanställning:

A. af Fredrika-Bremer-Förbundet valda

Ordinarie medlemmar:

Fru *Marie-Louise Berg.*
» *Gurli Linder.*
Fröken *Elsa Gylden.*

Suppleanter:

Fru *Julia Jolin.*
Fröken *Emy Lindhagen.*

B. af dräkthereformföreningen valda

Ordinarie medlemmar:

Fru *Nanna Bendixson.*
» *Carola Boklund.*
» *Maria Bolin.*
» *Amélie Cederschiöld.*
» *Hanna Palme.*
» *Carin Scholander.*

Suppleanter:

Fru *Ellen Gyllander.*
» *Inez Humble.*
Fröken *Ellen Bergman.*
» *Helena Palmqvist.*

Undertecknade, af Dräkthereformföreningen utsedda revisorer, få härmed efter företagen granskning af räkenskaperna från 1:sta jan. 1892 till och med 31:sta dec. samma år afgifva följande revisionsberättelse:

Af böckerna framgår, att följande konti under året lemnat vinst:

Medlemsavgifternas konto	kronor	221: 00
Modellers konto	»	207: 55
Mönsters konto	»	32: 69
Intresse konto.....	»	18: 49
Allmänna omkostnaders konto	»	176: 25
	Summa kronor	655: 98

följande konti förlust:

Annonsers och trycksakers konto	kronor	74: 11
	Summa kronor	74: 11

För att närmare förklara det märkvärdiga förhållande, att Allmänna omkostnaders konto har kunnat lemnas en vinst af 176,25 kronor, vilja undertecknade meddela, att inkomsten för ett under året hållet föredrag blifvit upptagen såsom en tillgång i detta konto, hvarigenom omkostnaderna blifvit betäckta och vinst uppkommit.

Föreningens tillgångar, hvilka vid årets början utgjorde kronor 176: 62, belöpte sig vid årets slut till kronor 758, 49 och bestå af:

Inventarier och modeller	kronor	331: 90
Ett till fröken Ohlsson utfärdadt lån å	»	200: 00
Lager af mönster	»	17: 55
Insatt i Handelsbanken.....	»	205: 97
Kassabehållning	»	3: 09

Dock får föreningen icke till fullo glädja sig åt detta, som det synes, lysande resultat, enär i Modellers konto i år blifvit upptagna tvänne poster, som förut icke varit bokförda, men hvilka böra i räkenskaperna upptagas, då de utgöra en tillgång, som föreningen eger, nämligen ett till fröken Ohlsson 1889 utfärdadt lån å 200 kronor samt de å Hygieiniska Museet förvarade modellerna till ett värde af kronor 53: 35.

Till sist få undertecknade, som befunnit räkenskaperna i godt skick och behörigen verifierade, uttrycka sitt tack till kassaförvaltaren för det enkla och öfverskådliga sätt, hvarpå dessa i år blifvit förda, och tillstyrka vi, att full ansvarsfrihet må beviljas styrelsen.

Stockholm i mars 1893.

Anna Kruse.

Bertha Salin,
född Kempe.

Kassaförvaltarens rapport.

Till styrelsen för Fredrika-Bremer-förbundet.

Ur räkenskaperna anføres följande:

Konti.	Debet.	Kredit.
Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	5,522: 02	4,200: —
Byrån	4,794: 60	2,610: 50
Inventariers konto	1,265: 32	— — —
Trycksakers konto	412: 75	9: 75
Tidskriften Dagny	3,094: 59	2,770: 50
Ständiga ledamotsavgifters konto	— — —	7,710: —
Inträdesavgifters konto	— — —	3,802: 25
Årsavgifters konto	— — —	3,465: —
Gåfvor och understöds konto	835: 07	1,135: 07
Räntors konto	180: —	611: 78
Allmänna omkostnaders konto	1,001: 09	— — —
Mötens konto	476: 35	396: —
Förbundets filial i Malmö	150: —	47: 81
S. Whitlocks stipendiefond	— — —	3,300: —
S. Whitlocks konto	3,420: —	120: —
Arbetets för utredning af de till Danmark utvandrande allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden konto.....	— — —	50: 74
Diverse debitorers konto	10,125: —	1,475: —
Aftonbladets konto	413: 15	954: 90
Kassa konto.....	309: 86	— — —
Öfverbalanserad förlust från föregående år	659: 50	— — —
Vinst och förlust konto.....	4,094: 82	4,106: 78
Utgående balans konto	31,001: 44	31,001: 44
Kapital konto	30,132: 84	30,120: 88
Summa kronor	97,888: 40	97,888: 40

Vid årets slut hade Fredrika-Bremer-Förbundet följande

Tillgångar:

Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	1,322: 02
Inventarier	1,265: 32
Fordran hos fru S. Whitlock	3,300: —
Transport	5,887: 34

Transport 5,887: 34

Diverse debitorer:

Obligationer	4,000: —	
Reversfordringar	4,650: —	8,650: —
Öfverbalanserad brist från föregående år		659: 50
Kassa		309: 86
	<u>Summa kronor</u>	<u>15,506: 70</u>

Skulder:

Egna fonder:

Ständiga afgifters fond	7,710: —	
Inträdesavgifters fond	3,592: 25	
Fru S. Whitlocks stipendiefond	3,300: —	14,602: 25

Yttre skulder:

Gåfvor att utgifvas för uppgifvet ändamål	300: —	
Arbetet för utredning af de till Danmark utvandrande allmogeflickornas ställning och arbetsförhållanden	50: 74	
Aftonbladets Aktiebolag	541: 75	892: 49
Saldo: vinst år 1892		11: 96
	<u>Summa kronor</u>	<u>15,506: 70</u>

Ofvanstående vinst, kronor 11: 96, har uppkommit på grund af följande förhållande mellan vinst och förlust:

Vinst:

Inträdesavgifter	210: —
Årsavgifter	3,465: —
Räntor	431: 78
	<u>Summa kronor</u>
	<u>4,106: 78</u>

Förlust:

Byrån	2,184: 10
Trycksaker	403: —
Tidskriften Dagny	324: 09
Allmänna omkostnader	1,001: 09
Möten	80: 35
Förbundets filial i Malmö	102: 19
Vinst år 1892	11: 96
	<u>Summa kronor</u>
	<u>4,106: 78</u>

Förlidet år, hvars bokslut visar ett om ock obetydligt öfverskott, har alltså gifvit ett vida förmånligare ekonomiskt resultat än det närmast föregående. Bland orsakerna till detta tillfredsställande förhållande torde böra framhållas dels minskningen i utgifterna för byrån och i allmänna omkostnaders belopp, dels förbättringen i tidskriften Dagnys ekonomi, som haft till följd att bidraget från förbundets allmänna kassa till tidskriftens uppehållande nu stannat vid ett vida lägre belopp än under föregående år.

I öfverensstämmelse med vederbörligen fattade beslut, och på sätt i styrelsens berättelse utförligare framhålles, har en icke ringa del af förbundets medel användts till förlagslån åt kvinnor. Härmed har afsetts och vunnits det dubbla ändamålet att verksamt gagna ett antal kvinnor, som för sin fortkomst i lifvet under någon tid behöfva anlita förlagslån, dels ock å andra sidan att vinna något ökad afkastning å utlånade medel.

För influtna gåfvor och deras användning redogöres i styrelsens berättelse.

Summan af utlämnade lån steg vid årets slut till 4,650 kronor. Af detta belopp har under året utgått 1,600 kronor. Å andra sidan har å äldre lån inbetalts en summa af 1,475 kronor.

Önskligt vore om förbundet finge större tillgångar att använda för denna del af sin verksamhet, som medfört så mycket gagn, och som står i så god öfverensstämmelse med förbundets syfte och ändamål.

För hemstudiernas, sjukkassans och stipendiefondernas affärer lämnas särskilda redogörelser.

Likasom föregående år hafva fröknarna G. Adelborg och U. Hammarsköld, jämte sin öfriga verksamhet å byrån, med nit och skicklighet skött arbetet vid kassan och bokföringen.

Slutligen hemställas, att det i bokslutet framträdande öfverskottet, kronor 11: 96, måtte öfverföras på kontot »öfverbalanserad brist från föregående år» till minskande af denna brist.

Stockholm i mars 1893.

Carl Nystrom.

Bestyrkande riktigheten af ofvanstående redogörelse, hemställa vi om ansvarsfrihet för 1892 års förvaltning.

Stockholm den 5 april 1893.

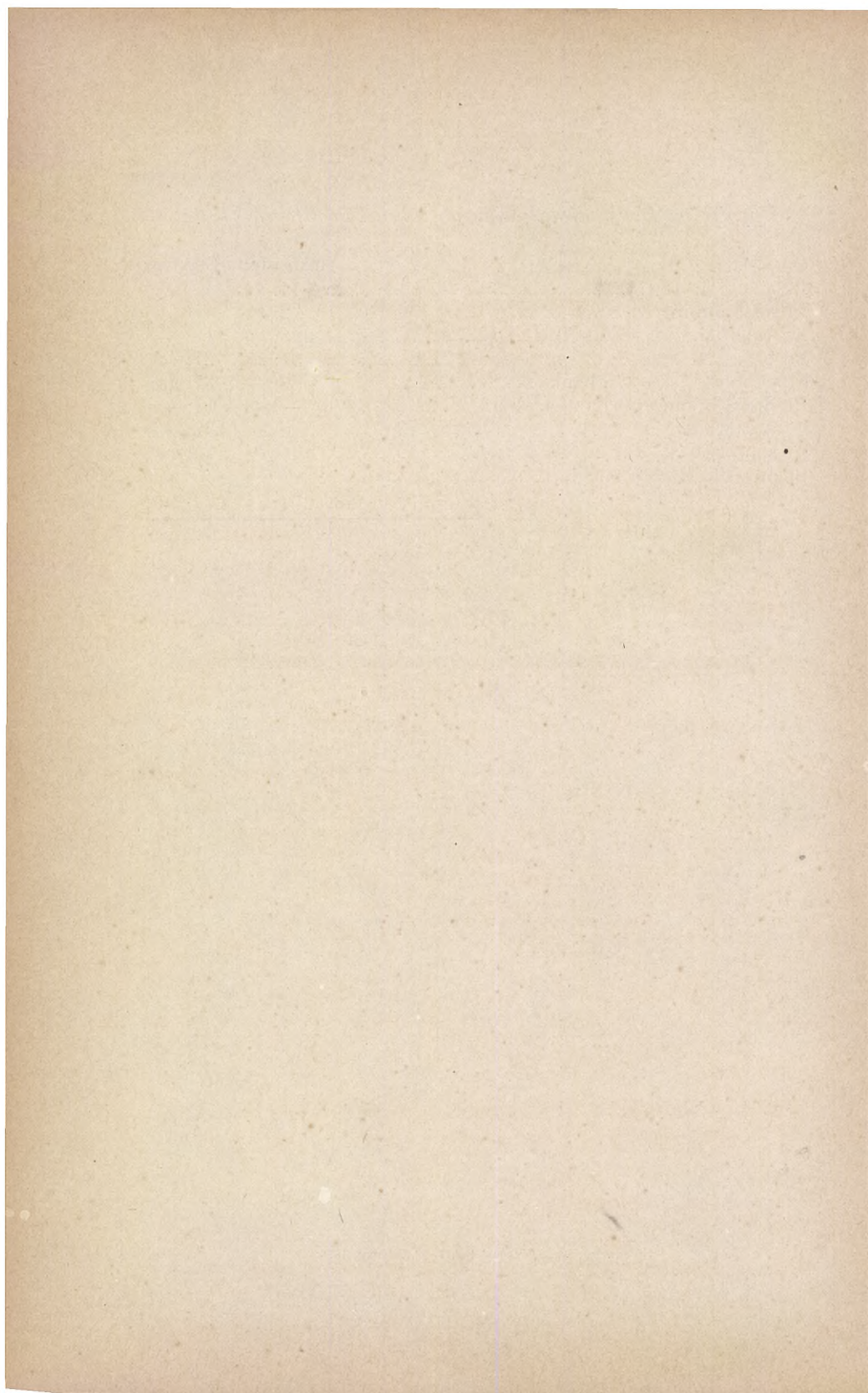
Elise Odelberg,
född Åkerman.

Alida Rossander.

Axel Lundwall.

Uppgift på hemstudieafdelningens räkenskaper för år 1892.

	Inkomster.	Utgifter.
Balans från 1891	11: 88	— —
Intresseräkning	2: 85	— —
Elevafgifter.....	228: 50	12: —
Porto	31: 25	27: 15
Stockholms läns sparbank	— —	37: 85
Fredrika-Bremer-Förbundets byrå	— —	11: —
Lärarearvoden	— —	132: —
Annonser	— —	19: 25
Balans till 1893	— —	35: 23
	<u>Summa kronor 274: 48</u>	<u>274: 48</u>

Guldsmed ESTHER MEYER,

född Ponsbach,
(Firma Karl Meyer)

reparerar alla slags Guld-, Silfver-, Nysilfver-, Granat- och Stenkols-
arbeten samt Britannia- och andra finare metallarbeten.

Förgyllning, försilfring och förnickling. Beställningar å nya arbeten utföras.

Billigt och godt arbete. Stort lager af äkta Agatarbeten.

7 Brunkebergsgatan 7 (f. d. Odensgatan).

Winborgs LACTOSERIN-CACAO

Välsmakande, kraftigt närande, hälsosamt!

Förordad af professorerna Olof Hammarsten, C. E. Bergstrand, med.
dr Ch. Em. Hagdahl m. fl.

Hälsovännen, tidskrift för allmän och enskild hälsovård, yttrar i
sitt nummer för den 1 februari följande:

»Särdeles närande och värderikt såsom ett koncentreradt
och smaktligt näringsmedel är äfven den i
handeln hos oss införda lactoserincacao.»

Pris pr burk om

1/2 kilo kr. 2,50; 1/4 kilo kr. 1,30; 1/8 kilo kr. 0,70.

Erhålles hos hrr specerihandlare samt i parti hos

Th. Winborg & Co, Stockholm.
Konigl. Hofleverantör.

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,

54 Mästersamuelsgatan 54.

OBS.! Saxar och knifvar slipas.

Största förlag i Skandinavien

af

Religiös litteratur

såsom: Biblar, Nya testamenten, Bibelutläggningar, Bekännelseskriter,
Missionsskrifter, Lefnadsteckningar, Berättelser, Postillor, Predikosam-
lingar, Dagbetraktelser, Bönehöcker, Advents- och Passionsbetraktelser,
Sånger, Barnskrifter, Planscher och Bilderböcker, Traktater och Nyk-
terhetsskrifter, hvilka alla finnas till försäljning uti

Fosterlandsstiftelsens bokhandel

34 Mästersamuelsgatan 34

samt hos öfrige bokhandlare i riket.

Fullständig katalog erhålles på begäran gratis.

Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition

STOCKHOLM.

Möbelyg, Mattor, Portiärer, Gardiner

hos **F. UHNÉR & Co,**

Stockholm, Fredsgatan 22.

Alla färger oskadliga. Profver utlemnas äfven till landsorten.

OBS.! Billigaste priser!

Sparsamma Fuar!

Ull och Stiekylle emottages till spånad af all slags garn, väfnad af tyger för såväl hand som maskin, Schalar, Filtar, Plaid, Doffel, Kläden till herrkostymer m. m. **OBS!** Gardiner i fornordiska färger och mönster väfvas af såväl rent ullgarn som trassgarn. Mattor väfvas. All slags färgning och kemisk tvätt, beredning och präsning verkställes. Profver och uppgifter på begäran. Gods afhämtas afgiftsfritt från hemmen, ångbåt och järnvägsstation.

Goda varor! Billigaste priser! Reel behandling! **HILDUR ANDERSSON,**
Rikstel. 163. Alm. Telefon 76 53. **12 Hötorget 12, ingång från Örtorgsgatan. Stockholm**

HANDARBETETS VÄNNER
Brunkebergstorg 18, STOCKHOLM.
Förening för den svenska kvinnliga hemslöjdens förädling i konstnärligt och fosterländskt syfte.
UTSTÄLLNING AF:
Väfnader, Mattor, Konst-
sömnad och Spekar efter
Samla och Nya Svenska
Mönster, Nationaldräkter
m. m.

Barnängens Patenterade Mjölktvål.

(Patent nr 2290.)

Redan i äldsta tider var mjölken uppskattad som ett framstående toalettmiddel till hudens förskönande, och nutida mejerskors fina hy och vackra händer utgöra talande bevis på medlets förträfflighet.

Barnängens Mjölktvål är efter en patenterad metod direkt framställd från naturlig mjölk, hvidan densamma oviktorligen gör hyn och huden *vit, vacker och smidig*, hvarom en och hvar kan öfvertyga sig genom någottids daglig användning.

Obs. I följd af patentet kan ingen mer än vi framställa denna tvål.

Obs. Etiketterna (med björnstämpeln och Barnängens namn) äro inregistrerade.

Barnängens Tekniska Fabrik, H. Maj:t Konungens Hofleverantör, Stockholm.

Bröderna Pahlmans Skrif- & Handels-Institut.

Stockholm. 23 Klarabergsgatan 23. Telefon 108 04.

Undervisning i alla merkantila ämnen, språk och stenografi. Kursen ett-årig. Terminskurser, månadskurser i enskilda ämnen lemnas. Lärare specialister i hvarje ämne. *Språk: infödingar.* Inträde kan ske när som helst, önskligast dock vid terminens början den 15 Aug. och 15 Jan.

OBS! De elever, som hos oss genomgå års- eller terminskurser, ega rättighet att inhämta så många slags bokföring som medhinnas.

OBS! **Skriflinstitutet** fortgår oförändradt. Undervisning i alla stilsorter. Kursen räcker tills önskad resultat vunnits. Skrifkramp behandlas. Begär prospekt. *Billiga afgifter!*

Aftonkurs kl. 8—10 e. m. Söndagslektioner. Anmälningar och upplysningar hvarje dag.

STOCKHOLM, AFTONBLADETS TRYCKERI 1893.